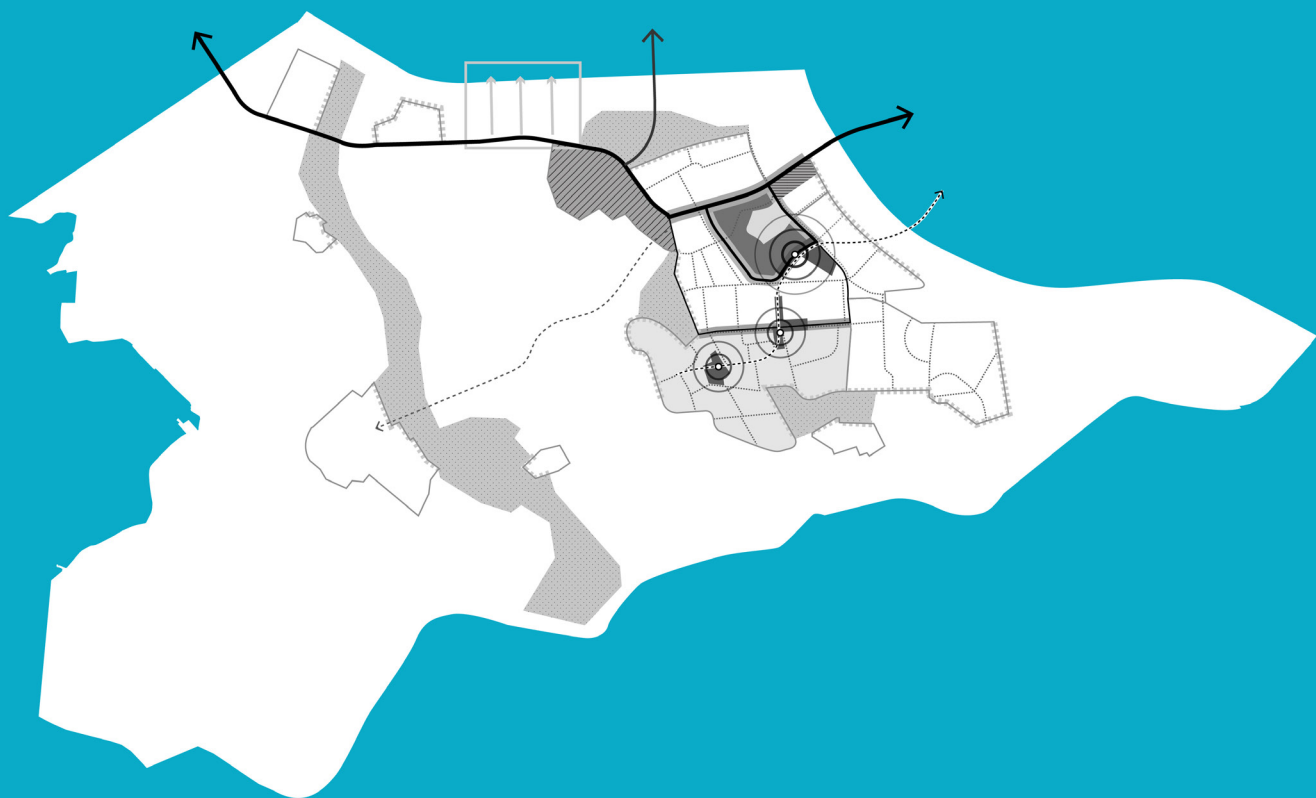

orw

ontwikkelraamwerk
werk met werk maken

GEMEENTE
NISSEWAARD

DeZwarteHond.
architecture
urbanism

versie 11 juni 2020

In 2017 is het ontwikkelperspectief Nissewaard naar 2040 door de gemeenteraad vastgesteld. Het ontwikkelperspectief verkend de kansen voor een schokbestendig Nissewaard en vat dit samen in vier principes:

- Versterken economisch vestigingsklimaat
- Differentiëren van het woningaanbod
- Verbeteren van de bereikbaarheid en mobiliteit
- Versterken van kwalitatief groen in de stad en de verbinding tussen stad en landschap.

De vier principes gaan in de basis over opgaven die in de stad Spijkenisse spelen. Waar het buitengebied en de kleine kernen hier een bijdrage aan kunnen leveren worden deze in het ontwikkelraamwerk betrokken.

Het ontwikkelraamwerk is een instrument om

1. de abstracte ambities uit het ontwikkelperspectief te vertalen naar concrete uitgangspunten en randvoorwaarden voor gebiedsontwikkelingen en
2. omgevingspartners te stimuleren een concrete bijdrage te leveren aan deze ambities.

Aan de hand van het ontwikkelraamwerk kan voor iedere afzonderlijke gebiedsontwikkeling of locatieontwikkeling een ruimtelijke invulling en programma, dat bijdraagt aan de ambities van Nissewaard naar 2040, worden bepaald (gebiedspaspoort). De vertaling van abstracte ambities naar concrete opgaven vergt een andere manier van werken. Het ontwikkelraamwerk geeft hier handvatten voor. Door opgaven en ambities met elkaar te stapelen (werk met werk maken) kan, met beperkt geld en ruimte, een grote impact bewerkstelligt worden. Het ontwikkelperspectief richt zich dan ook niet alleen op de fysieke opgaven maar ook op opgaven vanuit sociaal maatschappelijke oogpunt, duurzaamheid, beheer of bijvoorbeeld onderwijs en jeugd.

Het ontwikkelraamwerk is een 'levend document' en biedt een raamwerk die door de tijd heen, net als Nissewaard zelf, zich verder kan ontwikkelen. Er kan meteen aan de slag gegaan worden, maar het is ook flexibel genoeg om nieuwe inzichten in het document te verwerken.

Nissewaard staat voor een aantal grote opgaven

Er is een onbalans tussen werk en wonen, de bevolkingsamenstelling is te eenzijdig en de bereikbaarheid is niet optimaal.

Niets doen betekent dat de gemeente het 'afvoerputje' van de regio wordt.

Daarom is met veel urgentie en draagvlak het ontwikkelperspectief 'Nissewaard naar 2040' opgesteld. Dit document is vastgesteld door de raad (eind 2017) en is opgenomen in het coalitieakkoord.

Het perspectief verkent de kansen voor een 'schokbestendig' Nissewaard en vat dit samen in vier heldere principes.

Zet in op meer (1) werk en opleiding, (2) woningdifferentiatie, (3) kwaliteit van het groen en (4) betere mobiliteit.

De uitwerking van deze principes vergt een andere manier van werken binnen de gemeente. Het ontwikkelraamwerk probeert daarin te ondersteunen.

Nissewaard moet werk met werk maken

Eenzijds betekent dit op slimme manier aan te haken op subsidies en het beter neerzetten van de kwaliteiten die de gemeente heeft.

Anderzijds betekent dit dat integraal werken de enige manier wordt om met beperkt geld en ruimte een grote impact te bewerkstelligen.

De eerste stap is dan ook om met een brede blik opgaven te benaderen om zo kansrijke combinaties en samenwerkingen in gang te zetten.

Door de principes uit te werken tot concrete actiepunten en deze te koppelen aan locaties binnen de gemeente biedt het ontwikkelraamwerk hiervoor een eerste aanzet.

Belangrijke is dat de verschillende afdelingen binnen de gemeente zich hierin herkennen en waar nodig helpen om het aan te scherpen.

Zo kunnen ambities, opgaven en geldstromen samen gebracht worden om met hetzelfde geld het maximale eruit te krijgen.

En zo samen vanuit een integrale visie, project voor project, toe te werken naar een schokbestendig Nissewaard.

Diagnose en perspectief

Het ontwikkelperspectief 'Nissewaard naar 2040' biedt richting waarin de gemeente moet investeren om schokbestendig te worden.

Een schokbestendige gemeente wil zeggen dat het in staat is om onzekerheden in de toekomst beter op kan vangen. Denk bijvoorbeeld aan de afhankelijkheid van de haven en de grote 'schok' die het met zich meebrengt nu daar de werkgelegenheid voor Nissewaard afneemt.

Sinds 2017 zijn verschillende studies uitgezet. Hiernaast een overzicht.

Eind 2017

Het ontwikkelperspectief is vastgesteld door de raad en vormt de basis voor een vernieuwde aanpak van de opgaven in de gemeente. De vier leidende principes bieden richting en zijn ook opgenomen in het vigerende coalitieakkoord.

Mei 2019

Nissewaard staat voor een grote opgave met betrekking tot onderwijshuisvesting. Op basis van het ontwikkelperspectief werd gekozen voor een integrale aanpak om dit te koppelen aan de opgaven die in de verschillende wijken spelen. Het resultaat is een integrale visie gemaakt in samenwerking met de schoolbesturen en de gemeente. Op dit moment vindt het vervolg van deze studie plaats.

September 2019

Nissewaard heeft drie metro stations, maar deze worden nog niet optimaal benut. In een verkenningstudie 'Metro 2040' worden drie kansrijke profielen voor de locaties getoond. Dit document wordt gebruikt voor de positionering van Nissewaard in de regio.

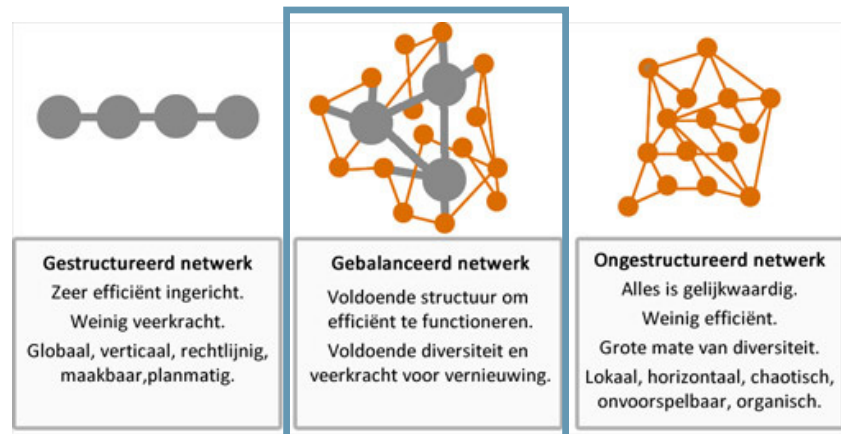
'live document'

Vanuit het ontwikkelperspectief is gewerkt aan een ontwikkelraamwerk. Dit is een instrument om enerzijds nieuwe initiatieven in de gemeente te kunnen toetsen en anderzijds kansrijke plekken te identificeren zodat de juiste eisen gesteld kunnen worden.

De kracht van vroeger is de kwetsbaarheid van nu

De groei van de Haven en Rotterdam heeft Spijkenisse (nu Nissewaard) laten groeien. Nu de havenwerkzaamheden veranderen is Nissewaard niet schokbestendig genoeg om over te stappen op andere werkgelegenheden met als resultaat een tekort aan werk en ondernemerschap binnen de eigen gemeentegrenzen. Daarnaast zijn in de groeikernperiode in bepaalde buurten concentraties van monotone en inmiddels verouderde woningvoorraad gebouwd. In deze buurten ligt een belangrijke opgave voor woningdifferentiatie, zodat mensen een wooncarrière binnen de stad kunnen maken en het aantrekkelijk is voor nieuwe doelgroepen.

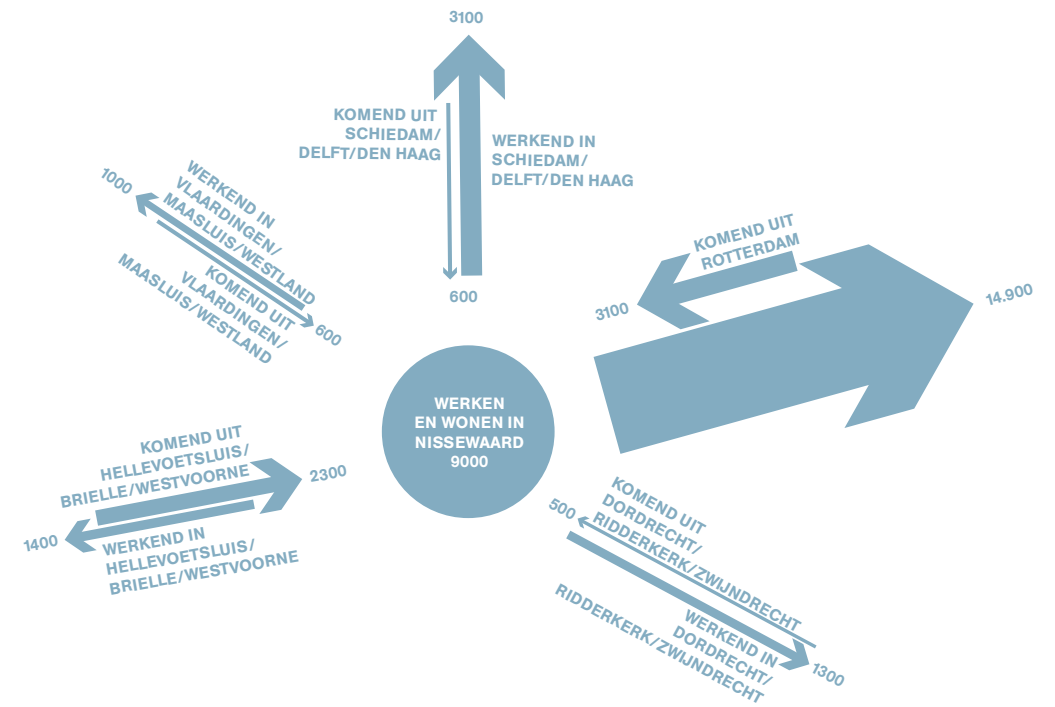
Om de balans terug te brengen dient er daarnaast gestuurd te worden op het toevoegen van meer werk en een goed voorzieningenniveau. De balans herstellen betekent niet dat er uiteindelijk één arbeidsplaats is per inwoner. Elk project kan de balans echter wel verbeteren of juist verslechteren. Dat laatste is zeer onwenselijk, maar wel vaak de praktijk. Economie en wonen moeten op dit vlak samen werken en de balans in de gaten houden.

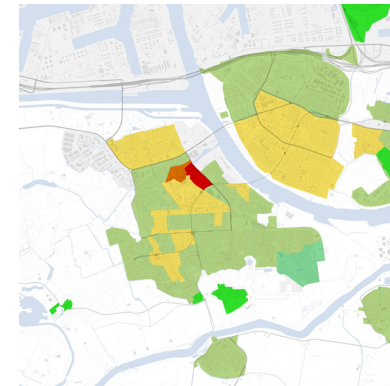
Rechtsboven: Nissewaard is de 2e gemeente in Nederland met het grootste tekort aan werk (na Almere) gevolgd door Zaanstad en Purmerend. Maar liefst de helft van de werkenden werkt buiten de eigen gemeente.

Een veerkrachtig systeem is een mix van structuur en ruimte voor verbetering. Teveel structuur (zie linksonder) leidt tot weinig veerkracht. Dit is hoe Nissewaard er nu voor staat. Het werkte heel goed en efficiënt in de tijd dat de haven een belangrijke werkgever voor de stad was. Nu dit veranderd is, ontbreekt het in de stad aan de diversiteit en veerkracht om tot vernieuwing te komen. Bron: Studie van Emiel Westerhof (TU Eindhoven)

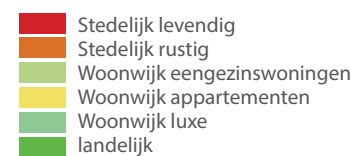
Rechtsonder op de pagina toont de eenzijdigheid van Nissewaard met onder andere een woningvoorraad die teveel van het zelfde heeft en daardoor ook dezelfde doelgroepen aantrekt.

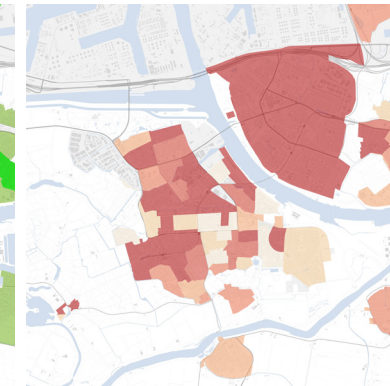
Monotone woningvoorraad

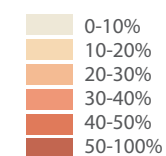
Woonmilieu
 Kaart naar data van Rosetta woonmilieu studie 2016

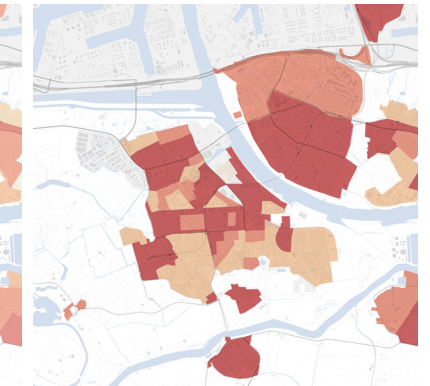
Een onbalans in huur en koop.

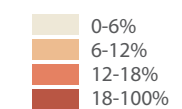
Verhouding huur-koop
 Kaart naar data van CBS buurten 2014

Hoog percentage 65+

Aandeel 65+
 Kaart naar data van CBS buurten 2015

Versterken van de kwaliteiten die Nissewaard te bieden heeft

Uit een studie van o.a. Daan Zandbelt blijkt dat steden zoals Spijkenisse een interessante positie hebben, maar dat dit niet vanzelfsprekend in stand blijft. Drie belangrijke opgaven zijn:

Vergroot de variatie en kwaliteit van milieus

Een grotere variatie aan stedelijke milieus maakt een regio minder kwetsbaar, omdat hierdoor voldoende ruimte blijft om door te groeien en kansrijken zich in de regio vestigen. Door nieuwe, specifieke plekken te ontwikkelen wordt het aanbod bovendien vergroot. Kansen liggen aan de uiteinden van het spectrum: stedelijk versus landelijk. Menging van programma's biedt kansen doordat milieus elkaar niet alleen hinderen maar steeds vaker verrijken.

Ontwikkel massa op de best bereikbare plekken van het netwerk
Concentratie van programma op de knooppunten maakt optimaal gebruik van bereikbaarheid. Dat voorkomt uitdijen van het stedelijk gebied.

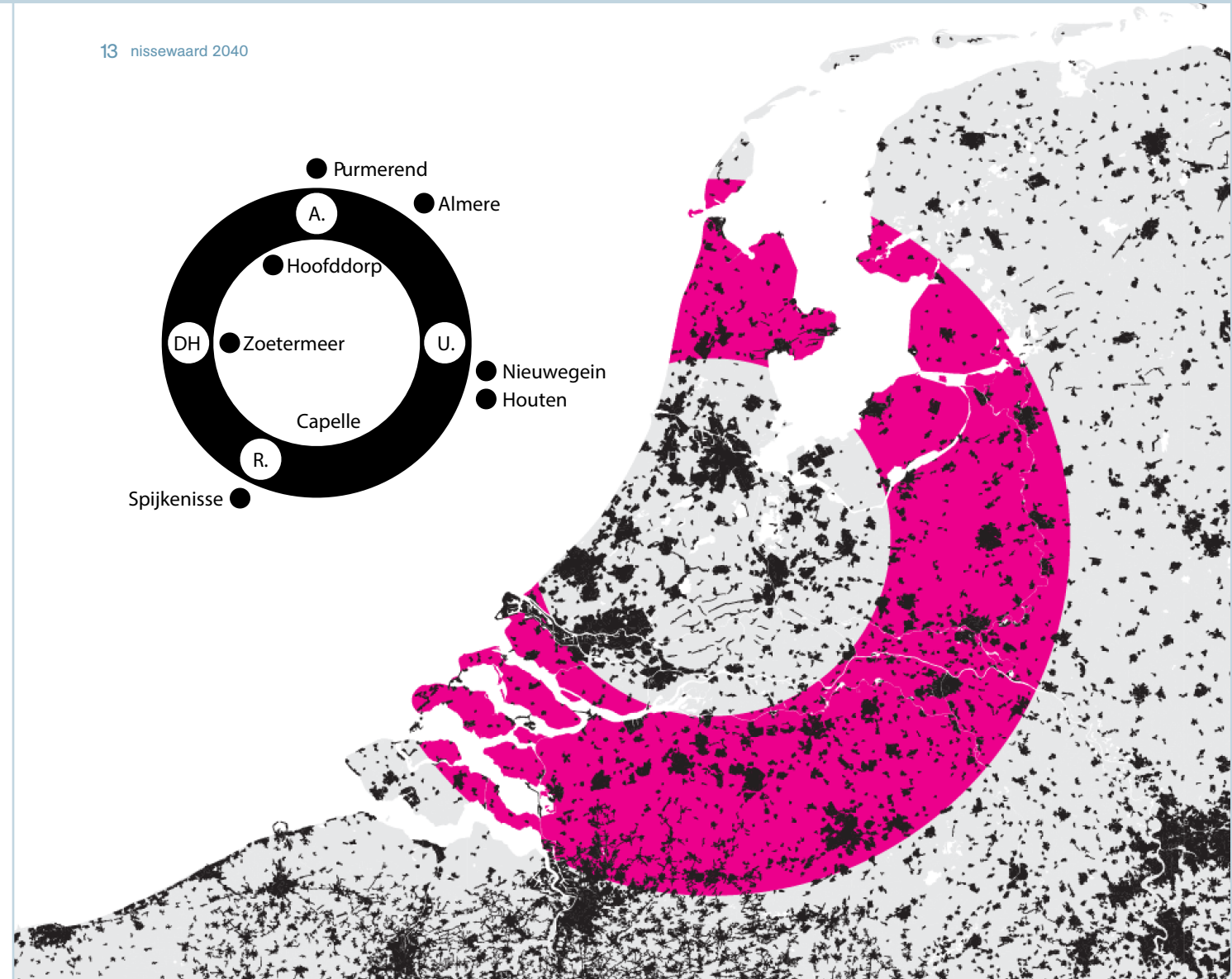
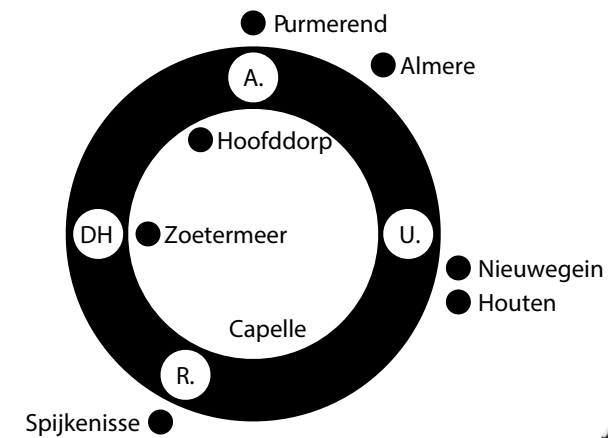
Richt de stad naar de straat

Verbindende netwerken bepalen een belangrijk deel van de ervaring van de regio, aantrekkelijk ontworpen structuren en entrees geven aanleiding tot verblijf, trots en bewustzijn. Het veredelen van stadsentrees, uitvalswegen, centrale stations en

Net buiten de randstad vindt je de lusten van een middelgrote stad met de ruimte van een omringend ommeland. De randstad als cirkel met daarin de posities van de verschillende groeikernen. De kernen binnen profiteren van de nabijheid van meerdere grote steden, terwijl die aan de randen juist de poort naar het landschap vormen.
Bron: Mid-Size Utopia (Zandbelt & Van Den Berg, 2011)

De 'Mid-Size utopia'. De ring rondom de randstad biedt kwaliteiten die niet in de randstad te vinden zijn, maar wel zeer dichtbij ligt.

Restaurant aan Zee in Oostvoorne is voor veel randstedelingen een goed voorbeeld van een recreatieve bestemming.

Vasthouden en aantrekken van talent

“Economische vernieuwing en duurzaam verdienvermogen steunen op menselijk talent* en ondernemerschap. In onze geavanceerde economie kiezen talenten niet alleen een werkplek maar ook een leefklimaat tussen verschillende steden. Bedrijven volgen het talent; de battle for talent tussen grote steden is tenminste zo hevig als de strijd om investeerders”, Volgens Tordoir (2015, p10).

De nieuwe economie volgt talent; talent volgt kwaliteit van leven. In de publicatie ‘Blindspot’ is gestudeerd op vestigingsvoorwaarden van talentvolle medewerkers. Steeds belangrijker wordt de kwaliteit van leven. Daarin spelen kwalitatieve landschappen een belangrijke rol.

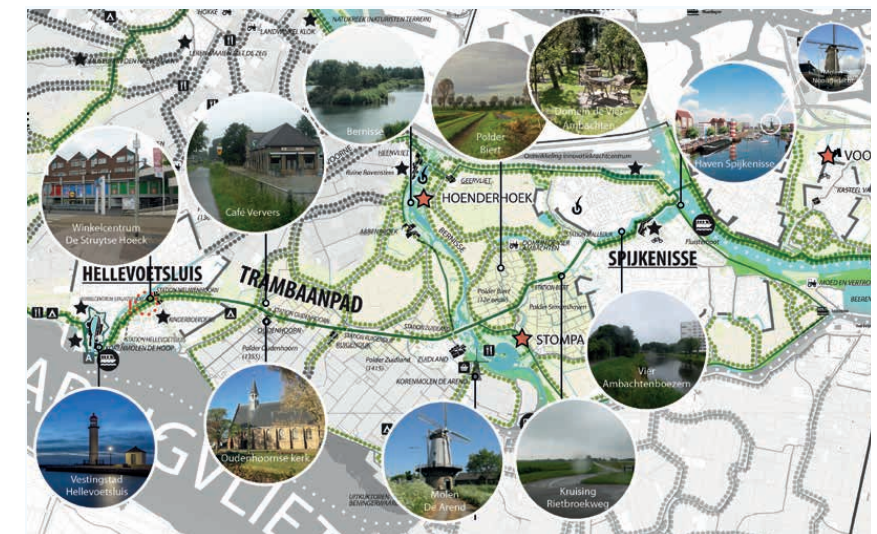
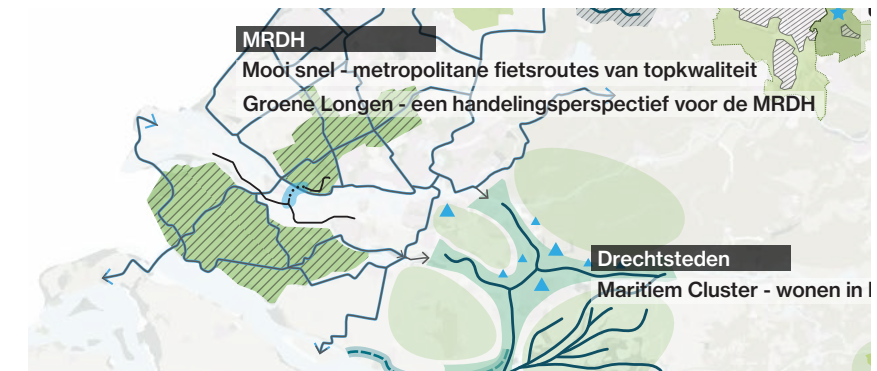
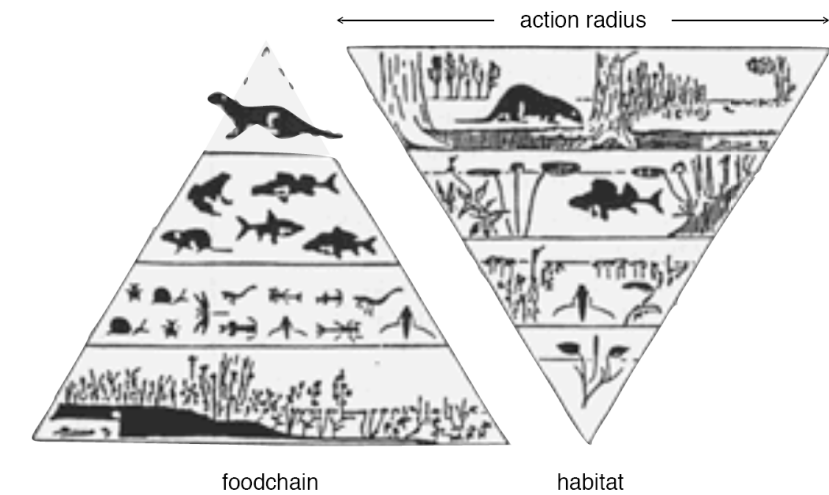
Inzetten op het vasthouden en het aantrekken van talent voor de eigen gemeente kan bijdrage aan de schokbestendigheid van de gemeente. De kwaliteit van leven door de ruimte en het landschap zijn unique selling points van de gemeente. Deze kwaliteit kan beter worden benut wanneer wordt gewerkt aan een betere bereikbaarheid, aantrekkelijke (woon) omgevingen, zowel binnen als buiten de stad (sport en recreatie).

Rechtsboven toont het ecoysteem principe waarin de otter (of talent) komt als de leefwereld vergroot wordt. Denk aan goede bereikbaarheid, aantrekkelijke (woon) omgevingen, werk en goede voorzieningen.

Daaronder beelden uit de studie Landschap als Vestigingsvoorwaarde, Vereniging Deltametropool. Voorne-Putten als groen eiland met daarin de Trambaanpad als lange afstand fietsroute.

Tordoir, P.P. (2015). Prioriteiten voor investeringstrategie Metropoolregio Rotterdam-Den Haag Provincie Zuid-Holland

*Talenten zijn mensen die uitblinken in een vaardigheid en voor bedrijven van groot belang zijn om te innoveren en goed te opereren.

Het ontwikkelperspectief samengevat in vier sturende principes

Om Nissewaard schokbestendig te maken zijn in het ontwikkelperspectief vier principes gevormd. Deze helpen in hoofdlijnen bij het maken van integrale en verantwoorde keuzes.

De vier principes:

1 Zet in op de ontwikkeling van werkgelegenheid, onderwijs en ruimte voor ondernemerschap.

Er is op dit moment een onbalans aan wonen en werken. Elke ontwikkeling dient dit te verbeteren.

2 Differentieer de woningvoorraad van monotone wijken uit jaren '70 en '80 van de vorige eeuw.

Er is teveel van dezelfde woningvoorraad, waardoor ook de bevolkingssamenstelling hetzelfde blijft. Meer keuzes, kan huidige en nieuwe bewoners verleiden.

3 Verbeter de mobiliteit en bereikbaarheid.

Voorne-Putten is een eiland, vandaar dat bereikbaarheid een belangrijke rol speelt. Naast nieuwe verbindingen en HOV ontwikkelingen zijn ook het inzetten op lokale economie en een gedragsverandering van mobiliteit kansrijk.

4 Benut en versterk de groene kwaliteiten in en om de gemeente.

Spijkenisse heeft een sterk groen-blauw landschappelijke netwerk die nog niet voldoende wordt benut. Een kwaiteitslag in deze structuren biedt kansen voor nieuwe woontypologieën, werk en een aantrekkelijk imago.

De vier hoofdprincipes zijn tot stand gekomen tijdens het maken van het ontwikkelperspectief: Door middel van analyse, ontwerp onderzoek en werksessies met verschillende stakeholders.

De principes helpen om op hoofdlijnen keuzes te maken. Deze dienen uteraard verder uitgediept te worden en aangescherpt. Daar is ook het ontwikkelraamwerk voor. Nieuwe kennis en inzichten kunnen ingezet worden om de principes aan te scherpen.

Zie vanaf pagina 26 hoe de principes zijn vertaald naar concretere bouwstenen.

In drie stappen van perspectief naar ontwikkeling

Om van het perspectief naar concrete ontwikkelingen te komen is een andere manier van werken nodig. Deze andere manier van werken is samengevat in drie stappen. Alle drie de stappen dienen ten alle tijden gezamenlijk opgepakt te worden.

- A. Ga gebiedsgericht te werk
- B. Draag bij aan schokbestendig Nissewaard
- C. Werk integraal en samen

Welke opgaven spelen er op de diverse beleidsterreinen (fysieke en sociaal)? Ga met elkaar in gesprek.

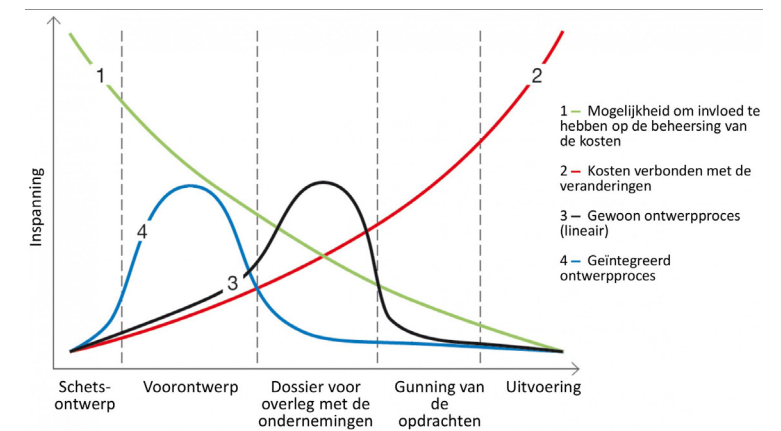

Wat zijn de kwaliteiten en knelpunten van het gebied? Hoe verhoudt het gebied zich tot andere gebieden in Nissewaard?

Welke bouwstenen uit het ontwikkelraamwerk zijn relevant voor jouw project/ontwikkeling?

Leren van het ontwerpproces. De tijd loopt van links naar rechts. Lijn #3 toont een 'gewoon' proces aan. Dit leidt uiteindelijk tot een reeks beslissingen die andere mogelijkheden uitsluiten en uiteindelijk extra kosten met zich meebrengen. Lijn #4 toont een integraal proces waarin door een brede blik een kostenefficiënter traject belopen kan worden.

Ga gebiedsgericht te werk

Wat zijn de kwaliteiten en knelpunten van het gebied? Hoe verhoudt het gebied zich tot andere gebieden in Nissewaard? Gebruik hier o.a. de 'gebiedsinformatiekaart' voor. Op deze digitale kaart willen wij alle beschikbare gebiedsinformatie (data) zoals potentiële en concrete ingrepen/ontwikkelingen gaan verzamelen. Denk aan data uit de diverse vakdisciplines zoals beheer (technische staat, planningen), klimaatadaptatie (stresstesten), milieu (contouren kaarten), etc. De kaart wordt voortdurend geactualiseerd in een GIS (Geografisch Informatie Systeem) omgeving.

Het werken met deze informatie is even oefenen, want hoe kan alle deze informatie informatie tot concrete projecten leiden? Op basis van de ruimtelijke structuur van Nissewaard kan alvast een eerste aanzet worden gedaan. Deze structuur bestaat uit lange lijnen (wegen, water en groen) en plekken (centrum, metro locaties, buurten/wijken). Deze kaart hiernaast, met als werkende titel 'hoofdopgavenkaart', biedt een samenvatting op hoofdlijnen voor belangrijke ontwikkelingen in de stad. Dit geeft sturing in waar je wat wil en kan laten landen.

Maak een duidelijke visie over deze lijnen en plekken. Een eerste aanzet is gemaakt op basis van de vier principes voor een schokbestendige gemeente. In de gebiedspaspoorten (zie C) dient hier verder op gestudeerd te worden. Wat is bijvoorbeeld het beste programma voor Metro Centrum? En wat zijn de kansen voor de Groene Kruisweg?

Hoofdopgaven kaart met daarin de hoofdstructuur en een aantal locaties waar meerdere opgaven samenkomen met o.a. de metro locaties.

De 'gebiedsinformatiekaart' biedt input voor deze kaart en kan ook op kleiner schaalniveau worden ingezet.

Draag bij aan een schokbestendig Nissewaard

Welke bouwstenen uit het ontwikkelraamwerk zijn relevant voor jouw project/ontwikkeling? In het ontwikkelperspectief zijn vier heldere en breedgedragen principes vastgesteld om Nissewaard schokbestendig te maken. De vraag is hoe daar mee verder te gaan.

De eerste stap is om na te gaan bij het maken van beleid en/of het managen van een project hoe deze een bijdrage levert aan de vier principes. Let op dat elk project invloed heeft op de toekomst van de gemeente. Dat is even oefenen. Het ontwikkelraamwerk doet hier een eerste aanzet voor, maar moet vooral gezien worden als een 'lerend document' dat door de praktijk steeds wordt aangescherpt. Zo wordt het ook een document van en voor iedereen. Het doel is uiteindelijk om samen tot een schokbestendige gemeente te komen.

Koppeling met de gebiedsinformatiekaart: Het voorstel is om de zestien bouwstenen (verder toegelicht op pagina 28 t/m 67) als basis te gebruiken voor de verschillende kaartlagen die worden gebouwd. Zo wordt in de gebiedsinformatiekaart al op een integrale manier gewerkt. Denk aan GIS informatie over waterbergingsproblematiek en hittestress. Deze passen onder de kaartlaag/bouwsteen L1: Versterk de groenblauwe dooradering van de stad.

De vier thema's voor een schokbestendig Nissewaard zijn, om ze concreet te maken, uitgewerkt in 'bouwstenen'. Ze agenderen elk een bepaalde opgave, wat het oplevert en de locaties waar ze een rol spelen. Nieuwe inzichten, ruimtelijke ontwikkelingen en opgaven kunnen er toe leiden dat de bouwstenen worden aangevuld of aangepast.

De bouwstenen staan met elkaar in relatie. Je hebt dus nooit te maken met maar één bouwsteen of principe maar altijd een integrale aanpak.

Beschermen en verduurzamen van huidige werklocaties en (nieuw) ondernemerschap W1

De voorzijde om met je huidige werklocaties. Vooral kleine werklocaties worden het centrum worden vaak gezien als kleine woonlocaties, maar dat vergroot de verblijfsaansluiting en werken. Daar moeten alleen een bepaalde status te hebben en zijn samen met omliggende woonwijken te verbinden. Zorg met het oog op een weerbare economie en het veiligheidsmaat ook dat bedrijven verduurzamen en verduurzamen, zowel qua veiligheid en ruimtelijke omgeving als qua bedrijfsmodel.

Wat levert het op?

- Een betere balans tussen wonen en werken
- Nieuwe werkgelegenheid

Hoornse Straat, Hoorn, Nissewaard

Creër bijzondere woonmilieus om talent vast te houden/ aan te trekken D2

Nissewaard heeft mooie en talentvolle mensen (mensen die uitblijven in een regio/stad) en voor bedrijven van groot belang zijn om te investeren en goed te concurreren) vast te houden. Als de kans zich voordoet, zijn er opties om de gemeente te verlaten. Door kwalitatieve milieus te verlaten om naar te verhuizen ontstaat ook de kans om dit het gaat werken tot werk verlaten. Zorg voor onderscheidende woningen en woonwijken.

Wat levert het op?

- Een betere balans tussen wonen en werken
- Talente vasthouden of aantrekken
- Nieuwe werkgelegenheid

Bijvoeren woonmilieus in het centrum

Aantrekkelijk openbaar vervoer M3

Een goed openbaar vervoer netwerk is essentieel maar ook de beschikbaarheid van het openbaar vervoer is belangrijk. Het openbaar vervoer moet aantrekkelijk openbaar ruimte waar het prettig verblijven is. Het kan de stad beter maken. De eerste indruk.

Wat levert het op?

- Veelgebruikt openbaar vervoer
- Aantrekkelijk woonmilieu voor woonwijken, werk en wonen
- Een aantrekkelijk woonmilieu
- Stimuleert meer OV gebruik en daarmee minder autoverkeer

Hoornse Straat, Hoorn, Nissewaard

Creër een kwalitatief energielandschap. L4

Om te komen tot een duurzame opwek van energie is, naast het plaatsen van zonnepanelen en het gebruik van windmolens, ook de beschikbaarheid van het plaatsen van windmolens en zonnepanelen in het landschap nodig. Dit betekent dat de uitstraling van de Regionale Energiestrategie moet worden verbeterd. De Haagse regio moet worden gestimuleerd voor deze nieuwe energieopwekking. Naast de energieopwekking aan landbouw in het landschap. De investeringen maken het landschap sterker met meer draagkracht voor de energieopwekking.

Wat levert het op?

- Betere aansluiting voor openbare duurzame energie
- Een kwalitatief landschap dat bijdraagt aan de leefbaarheid en een goede en aantrekkelijke leefomgeving
- Verhoogde opwekking van duurzame energie

Zandveld de Weerster, Nissewaard

Zorg dat elke wijk vitaal, divers en duurzaam is D1

Een buurt dient om te zijn (alle leefomstandigheden en omgevingsfactoren). Als er geen variatie is, ontstaat er een egaal en saai beeld. Het is belangrijk om variatie te creëren in de buurt. Dit kan worden bereikt door de buurt te diversifiëren met verschillende functies, zoals wonen, werken, recreëren, etc. Het is belangrijk om de buurt te diversifiëren met verschillende functies, zoals wonen, werken, recreëren, etc. Het is belangrijk om de buurt te diversifiëren met verschillende functies, zoals wonen, werken, recreëren, etc.

Wat levert het op?

- Een vitaal en divers woonmilieu
- Een duurzaam woonmilieu
- Een aantrekkelijk woonmilieu
- Een veiligheidsmaat

Wijk De Oude, Oude, Nissewaard

Centrum en metrolocaties benutten voor regionaal werk en opleiding W2

Benut het hoogwaardig openbaar vervoersnetwerk als ruggengraat en aanpak voor regionale werk en opleiding. Dit kan worden bereikt door de buurt te diversifiëren met verschillende functies, zoals wonen, werken, recreëren, etc. Het is belangrijk om de buurt te diversifiëren met verschillende functies, zoals wonen, werken, recreëren, etc.

Wat levert het op?

- Een vitaal en divers woonmilieu
- Een duurzaam woonmilieu
- Een aantrekkelijk woonmilieu
- Een veiligheidsmaat

Hoornse Straat, Hoorn, Nissewaard

Verdichten en vergroenen voor kwalitatieve en klimaatadaptieve stedelijke milieus D3

Om meer diversiteit en leefbaarheid te creëren aan de gemeente kan er gebruik gemaakt worden van verdichting en vergroening. Dit kan worden bereikt door de buurt te diversifiëren met verschillende functies, zoals wonen, werken, recreëren, etc. Het is belangrijk om de buurt te diversifiëren met verschillende functies, zoals wonen, werken, recreëren, etc.

Wat levert het op?

- Een vitaal en divers woonmilieu
- Een duurzaam woonmilieu
- Een aantrekkelijk woonmilieu
- Een veiligheidsmaat

Wijk De Oude, Oude, Nissewaard

Robuuste (auto) ontsluiting M4

Nissewaard is een gebied en dat kan heel druk op de wegvoering van de gemeente. De beschikbaarheid van het openbaar vervoer is belangrijk. Het openbaar vervoer moet aantrekkelijk openbaar ruimte waar het prettig verblijven is. Het kan de stad beter maken. De eerste indruk.

Wat levert het op?

- Veelgebruikt openbaar vervoer
- Aantrekkelijk woonmilieu voor woonwijken, werk en wonen
- Een aantrekkelijk woonmilieu
- Stimuleert meer OV gebruik en daarmee minder autoverkeer

Hoornse Straat, Hoorn, Nissewaard

Samenhang tussen de wijken versterken door het slechten van barrières M1

Veel wijken binnen Nissewaard zijn wijksgrenzen en de stad niet samenhangend. Dit zorgt voor een goede doorstroming van de stad en moet, maar vooral het thema de samenhang tussen de verschillende wijken. Het is belangrijk om de buurt te diversifiëren met verschillende functies, zoals wonen, werken, recreëren, etc. Het is belangrijk om de buurt te diversifiëren met verschillende functies, zoals wonen, werken, recreëren, etc.

Wat levert het op?

- Een vitaal en divers woonmilieu
- Een duurzaam woonmilieu
- Een aantrekkelijk woonmilieu
- Een veiligheidsmaat

Wijk De Oude, Oude, Nissewaard

De randen van het landschap markeren/vieren L2

Nissewaard heeft een prachtig landschap. Veel woonwijken aan de stadrand staan met hun rug tot het landschap. Het is belangrijk om de buurt te diversifiëren met verschillende functies, zoals wonen, werken, recreëren, etc. Het is belangrijk om de buurt te diversifiëren met verschillende functies, zoals wonen, werken, recreëren, etc.

Wat levert het op?

- Een vitaal en divers woonmilieu
- Een duurzaam woonmilieu
- Een aantrekkelijk woonmilieu
- Een veiligheidsmaat

Wijk De Oude, Oude, Nissewaard

Invetten op Service Valley gericht op de haventranie en duurzaamheid W3

Faciliteren start-ups en scale-ups voor een betere aansluiting op innovatieve bedrijven (New Economy) en het opleiden van talenten en capaciteit met een NED 3- en 4- sectorplan. Nissewaard kan een actieve rol spelen in de transitie van de haven naar de stad. Dit kan worden bereikt door de buurt te diversifiëren met verschillende functies, zoals wonen, werken, recreëren, etc. Het is belangrijk om de buurt te diversifiëren met verschillende functies, zoals wonen, werken, recreëren, etc.

Wat levert het op?

- Een vitaal en divers woonmilieu
- Een duurzaam woonmilieu
- Een aantrekkelijk woonmilieu
- Een veiligheidsmaat

Wijk De Oude, Oude, Nissewaard

Verdunnen voor kwalitatieve groene milieus D4

Door op bepaalde plekken te verdichten en op andere, strategische plekken te verdunnen kan ruimte worden gemaakt voor andere woonwijken. Dit kan worden bereikt door de buurt te diversifiëren met verschillende functies, zoals wonen, werken, recreëren, etc. Het is belangrijk om de buurt te diversifiëren met verschillende functies, zoals wonen, werken, recreëren, etc.

Wat levert het op?

- Een vitaal en divers woonmilieu
- Een duurzaam woonmilieu
- Een aantrekkelijk woonmilieu
- Een veiligheidsmaat

Wijk De Oude, Oude, Nissewaard

Versterk de groenblauwe dooradering van de stad L1

Spreekless is doordrenkt door groen en blauw. Deze steden zijn vaak onderdrukt. Veel buurten zijn zeer breed gebouwd en staan met de achterkant naar het groen. Dit kan worden bereikt door de buurt te diversifiëren met verschillende functies, zoals wonen, werken, recreëren, etc. Het is belangrijk om de buurt te diversifiëren met verschillende functies, zoals wonen, werken, recreëren, etc.

Wat levert het op?

- Een vitaal en divers woonmilieu
- Een duurzaam woonmilieu
- Een aantrekkelijk woonmilieu
- Een veiligheidsmaat

Wijk De Oude, Oude, Nissewaard

Duurzame mobiliteit: elektrisch vervoer, deelconcepten, OV en fiets M2

De behoefte van een landschappelijke gemeente dient ruimtelijk gepaard te gaan met duurzame mobiliteit (elektrisch vervoer, deelconcepten, OV en fiets). Dit kan worden bereikt door de buurt te diversifiëren met verschillende functies, zoals wonen, werken, recreëren, etc. Het is belangrijk om de buurt te diversifiëren met verschillende functies, zoals wonen, werken, recreëren, etc.

Wat levert het op?

- Een vitaal en divers woonmilieu
- Een duurzaam woonmilieu
- Een aantrekkelijk woonmilieu
- Een veiligheidsmaat

Wijk De Oude, Oude, Nissewaard

Unieke plekken in het landschap creëren en het landschap een trije waard maken L3

Nissewaard heeft in potentie een unieke plek aan het landschap. Dit kan worden bereikt door de buurt te diversifiëren met verschillende functies, zoals wonen, werken, recreëren, etc. Het is belangrijk om de buurt te diversifiëren met verschillende functies, zoals wonen, werken, recreëren, etc.

Wat levert het op?

- Een vitaal en divers woonmilieu
- Een duurzaam woonmilieu
- Een aantrekkelijk woonmilieu
- Een veiligheidsmaat

Wijk De Oude, Oude, Nissewaard

Integrale visie op wijkgerichte economie W4

Li de visie voor de Integrale Wijkgerichte Economie van het Project Oude, Oude, Nissewaard. Dit kan worden bereikt door de buurt te diversifiëren met verschillende functies, zoals wonen, werken, recreëren, etc. Het is belangrijk om de buurt te diversifiëren met verschillende functies, zoals wonen, werken, recreëren, etc.

Wat levert het op?

- Een vitaal en divers woonmilieu
- Een duurzaam woonmilieu
- Een aantrekkelijk woonmilieu
- Een veiligheidsmaat

Wijk De Oude, Oude, Nissewaard

Werk integraal en samen

Welke opgaven spelen er op de diverse beleidsterreinen (fysieke en sociaal)? Ga met elkaar in gesprek. Projecten of beleid op een sectorale manier uitvoeren is niet meer van deze tijd. Dat is, mede door het beperkte budget, ook geen luxe die de gemeente kan permitteren. Dit vergt een andere manier van werken.

Werk op een integrale manier om tijd, ruimte, kennis en daarmee geld optimaal te benutten. Hierdoor wordt 1+1=3. Haak daarbij ook slim aan op subsidies en pilots die gaan over onder andere: Hoogwaardig Openbaar Vervoer, klimaatadaptatie en energietransitie.

Vat dit samen in een gebiedspaspoort. Dit instrument helpt enerzijds om op een integrale wijze vast te leggen wat de randvoorwaarden en ambities zijn voor een locatie. Anderzijds is het een uitnodiging richting de markt. Op de pagina rechts is het concept gebiedspaspoort voor Metro Centrum weergegeven. Zie ook de toelichting in de tekst hiernaast.

Het moet geen dichtgespijkerd document zijn. De vuistregel is 1/3e regels en 2/3 diversiteit. Zo blijft er genoeg ruimte voor (nog) betere ideeën vanuit de markt. Het helpt om in het gebiedspaspoort dan vooral vast te leggen wat een bepaalde locatie moet doen in plaats van wat het moet zijn. Dit is met opzet een beknopt document.

Het vervolg hierop zijn deeluitwerkingen waarbij het gebiedspaspoort als sturend/toetsend document gebruikt kan worden.

Rechts: het concept gebiedspaspoort voor Metro Centrum. Het is een bondig document met twee zijden.

De blauwe zijde toont de Diagnose en de Opgave. Met daarin:

- Samenvatting Nissewaard naar 2040. Dit verhaal kan voor elke gebiedspaspoort hetzelfde zijn
- De koppeling van de locatie met de vier principes: zie bouwstenen p 30 en verder)
- De positie van het gebied. De koppeling met de gebiedsinformatiekaart.
- En de huidige situatie: Hoe staat het er nu voor? Welke opgaven spelen hier?

De groene zijde toont de ambitie en de randvoorwaarden.

- Ambitie en fasering: wat is de ambitie voor deze plek en hoe zie je het groeien?
- Randvoorwaarden: wat eis je op deze locatie? Denk aan 1/3 structuur, de bouwstenen en de vier principes.
- Deelgebieden: is het gebied op te delen in verschillende stukken?
- Referenties: wat zijn inspirerende beelden die de ambitie weergeven?

Diagnose en Opgave

This infographic is divided into four main sections: 'Nissewaard naar 2040', 'bouwstenen', 'positie metro centrum', and 'huidige situatie'. It features various maps, diagrams, and text boxes explaining the strategic vision and current challenges of the Metro Centrum area.

This infographic provides a detailed overview of the 'Randvoorwaarden en deelgebieden' (Boundary conditions and sub-areas). It includes a central map of the Metro Centrum area with various zones and landmarks labeled, surrounded by text boxes detailing specific requirements and goals for each sub-area.

Randvoorwaarden en deelgebieden

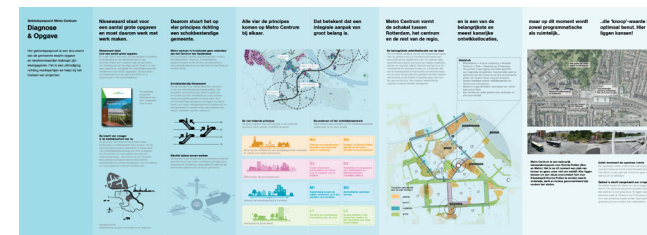
Bouwstenen als basis voor elke ontwikkeling

De vier leidende principes uit het ontwikkelperspectief helpen om op hoofdlijnen te sturen. Om deze principes naar concrete projecten te vertalen zijn 'bouwstenen' ingezet. Deze helpen om bij de start van een project na te gaan hoe een project wordt aangepakt.

Per thema zijn vier bouwstenen gemaakt met in totaal dus zestien bouwstenen. Elke bouwsteen agendeert een specifiek onderwerp die Nissewaard schokbestendig kan maken. Per bouwsteen is een eerste aanzet gemaakt voor:

- waarom dit onderwerp van belang is en wat het oplevert als dit wordt aangepakt
- welke acties hierbij horen en waar aandacht aan besteed moet worden
- waar ter inspiratie aan gedacht kan worden
- en waar dit in Nissewaard speelt: dit kaartbeeld kan worden verrijkt met GIS informatie en onderdeel worden van de Gebiedsinformatiekaart (zie ook toelichting op pagina 22).

De bouwstenen zijn constant in ontwikkeling en kunnen met voortschrijdend inzicht worden aangescherpt.

Aan de slag met een project?

Waar ligt het in Nissewaard en welke opgaven spelen hier? Gebruik hiervoor de 'gebiedsinformatiekaart'. Dit toont locaties waar meerdere opgaven spelen. Dit helpt om integraal en samen de opgaven op te pakken. Ga in gesprek over ambities, kwaliteiten en knelpunten.

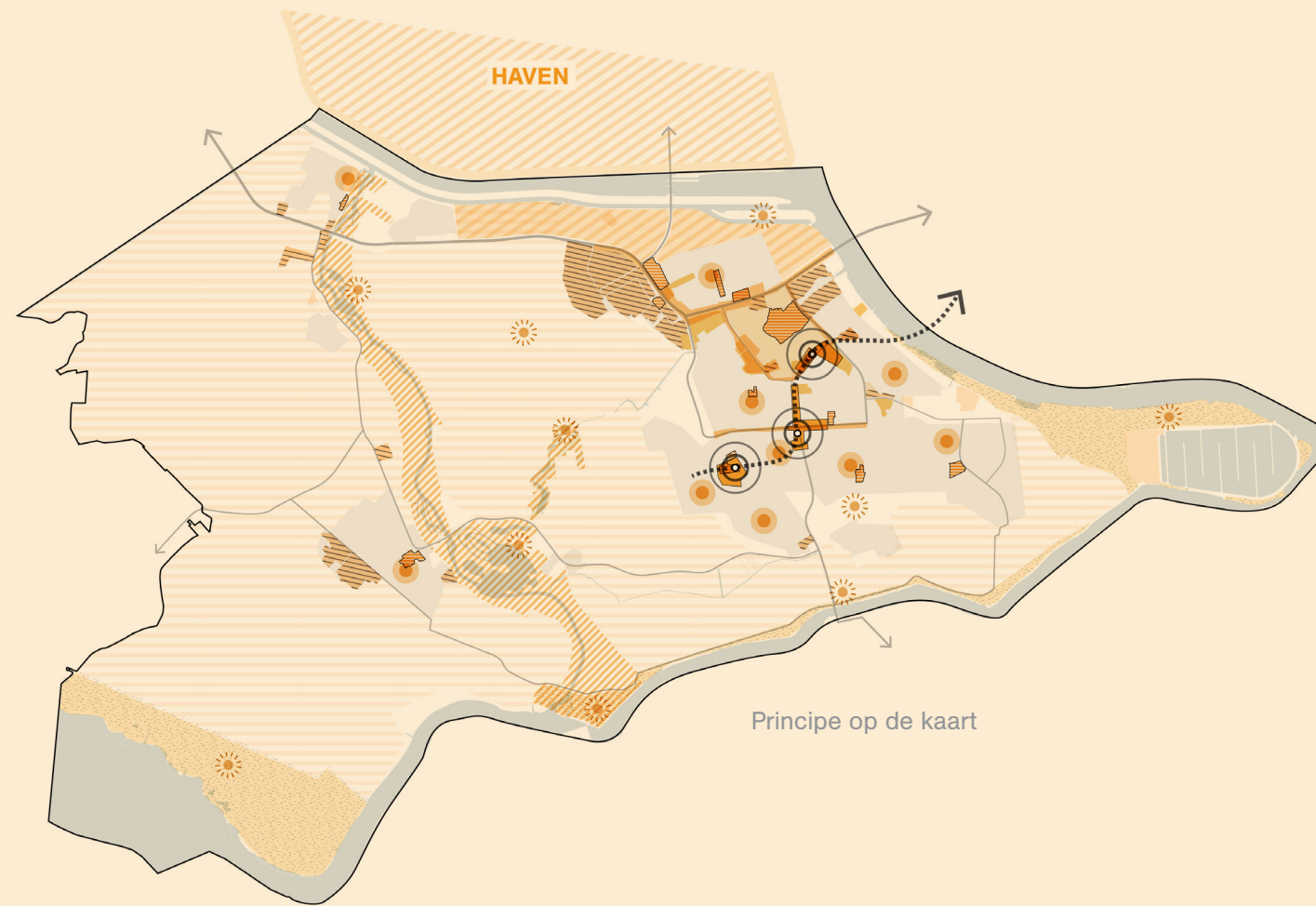
Is de locatie op de kaart nog niet actief? Ga dan de bouwstenen (p 28-67) na en kijk wat er van toepassing is op de locatie.

Kies hieruit een selectie die de lading dekken. Er is geen limiet op het aantal te kiezen bouwstenen. Prioriteer wel.

Maak op basis van de bouwstenen het gebiedspaspoort en bouw deze op uit een diagnose & opgave zijde en een ambitie, randvoorwaarden & deelgebieden zijde (zie p 24-25).

Zet in op de ontwikkeling van werkgelegenheid, onderwijs en ruimte voor ondernemerschap

Op dit moment is er een sterke onbalans tussen wonen en werken. Faciliteer nieuwe werkgelegenheid door in te zetten op specialisatie (opleiding+werk) op vier thema's: haventransitie, duurzaamheidstransitie, zorg en recreatie. Kies hiervoor de juiste locaties en ga goed om met bestaande werklocaties.

Principe op de kaart

Ter inspiratie:

Hogere opleiding en meer werk aantrekken	+	Haventransitie	=	Ruimte bieden voor werk en opleiding op toplocaties nabij haven, centrum en metro.
Healthy ageing / Gezond oud worden.	+	Vergrijzing	=	Het medisch centrum als expertise punt en de gemeente als 'living lab'
De jeugd een toekomstperspectief bieden	+	Huisvesting van onderwijs	=	De school als baken in een buurt. Multimodaal bereikbaar en verbonden met gerelateerde zorg en werk.
Meer recreatie en toerisme economie	+	Klimaatadaptatie	=	Groene aders sterker aanzetten. Buitengebieden activeren en bestemmingen maken.

Nieuwe haven transitie

Nissewaard is verbonden met de haven en doet ook mee in de transitie naar de nieuwe haven. Het biedt kansen voor specialistische opleidingen, innovatie, veiligheid en ondernemerschap.

Zorg en revalidatie

Goed verbonden en in de luwte van de metropool biedt Nissewaard ruimte voor vernieuwingen in de zorg. Zowel in huis, als opleidingen en werkgelegenheid.

Recreatie en toerisme

De unieke ligging tussen delta en metropool maakt van Spijkenisse een startpunt voor complementaire en nieuwe kansen en kwaliteiten.

Beschermen en verduurzamen van huidige werklocaties en (nieuw) ondernemerschap

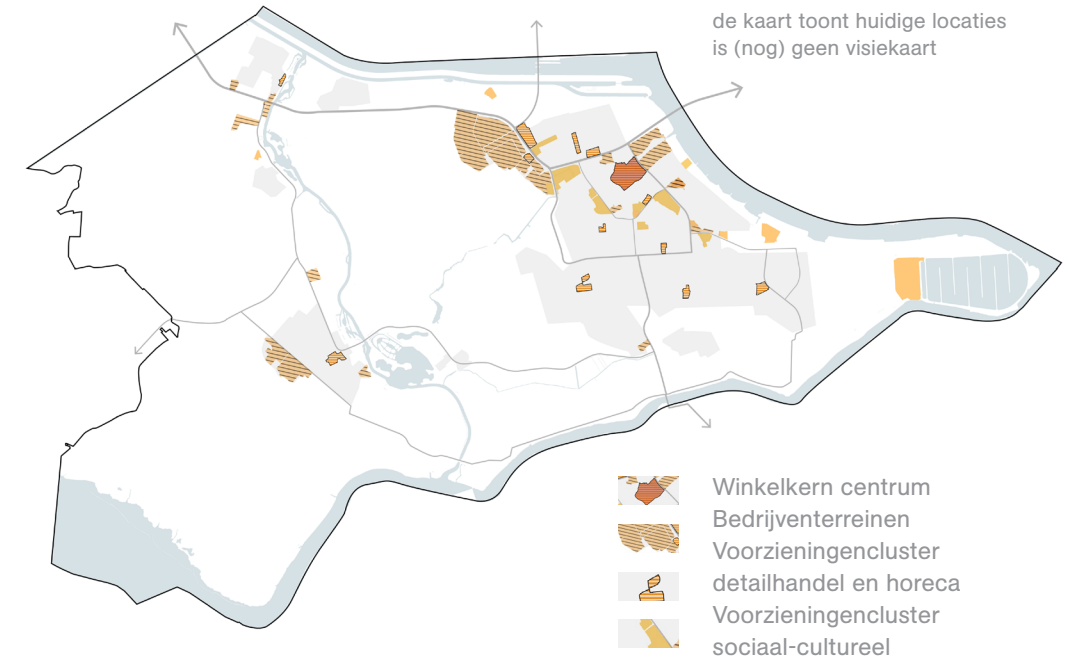
W1

Ga voorzichtig om met je huidige werklocaties. Vooral kleine bedrijventerreinen rondom het centrum worden vaak gezien als ideale woonlocaties, maar dat vergroot de onbalans tussen wonen en werken. Deze locaties dienen een beschermde status te hebben en zijn alleen met compensatie (werk elders) te verkleuren. Zorg met het oog op een weerbare economie en het vestigingsklimaat ook dat bedrijven revitaliseren en verduurzamen, zowel qua vastgoed en ruimtelijke omgeving als qua bedrijfsmodel.

Wat levert het op?

- Een betere balans tussen wonen en werken
- Nieuwe werkgelegenheid

Raianrai, Westergasterrein, Amsterdam

Acties/aandachtspunten

- Balans wonen en werken: Nissewaard staat op dit moment onderaan de lijst met betrekking tot een gezonde balans tussen wonen en werken. Bij elk project waarin werklocaties verkleuren moet duidelijk worden waar dit elders wordt gecompenseerd.
- Stimuleren ondernemerschap: Biedt ruimte voor (nieuw) ondernemerschap door werklocaties in stand te houden op interessante locaties (goed bereikbaar, zichtbaar en aantrekkelijk) en ook kleinschalig werk een plek te bieden.
- Faciliteer ondernemers in de transitie naar een circulaire economie.

Inspiratie

- Leegstaande kantoorpanden nabij metro centrum voor lagere huurprijzen beschikbaar stellen voor creatieve ondernemers die zich o.a. bezig houden met de drie economische pijlers (haven, zorg, recreatie) of een andere interessante sector. Als concreet voorbeeld: er is grote behoefte aan een muziekstudio onder creatieve, talentvolle jongeren. Deze trekken nu allemaal naar Rotterdam en omgeving. Dat betekent vaak dat je ze kwijtraakt als ze ouder worden.
- Placemaking: organiseer een event of een tijdelijke voorziening op een nu nog 'onbekende' werklocatie om zo het gebied op de kaart te zetten. Bijvoorbeeld Haven Noord

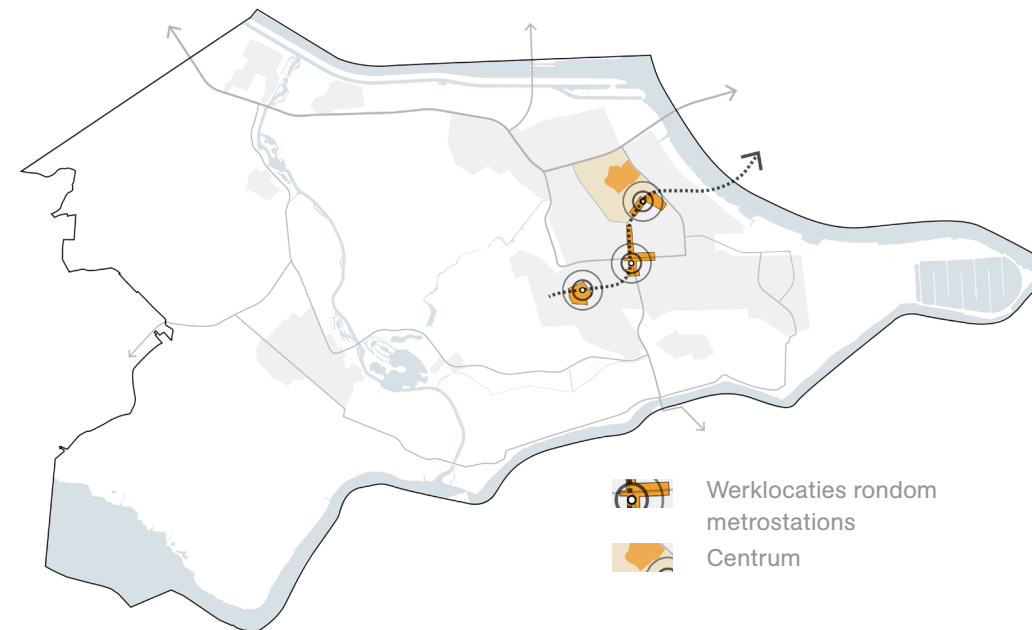
Centrum en metrolocaties benutten voor regionaal werk en opleiding **W2**

Benut het hoogwaardig openbaar vervoerssysteem als ruggengraat en aanjager van stedelijke ontwikkeling. Binnen het bereik van de metrohaltes liggen kansen voor het creëren van werklocaties met regionale verbinding. Trek opleidingen en werk aan. Zet naast de metrolocaties ook in op een versterking van het centrum.

Wat levert het op?

- Een betere balans tussen wonen en werken
- Nieuwe werkgelegenheid
- Kwaliteitsverbetering metrolocaties
- Metrostations niet als barrière maar verbinder tussen buurten
- Een gedifferentieerd stadscentrum

Hogeschool InHolland en ander programma rondom metro

- Werklocaties rondom metrostations
- Centrum

Acties/aandachtspunten

- Toplocaties: De drie metrostations zijn door de metro aansluiting bijzonder interessant voor regionale voorzieningen. Stel een top 5 op aan werk of opleiding die je hier wil laten vestigen om zo goede keuzes te maken. Denk eerder aan een HBO dependance dan aan een middelbare school.
- Aantrekkelijke openbare ruimte: De stationsomgevingen van verkeersgebied naar verblijfsgebied transformeren. Het is onderdeel van je visitekaartje en het gebied waar het werk en de opleidingen elkaar kunnen ontmoeten.
- Branding, placemaking en acquisitie om de stad in de markt te zetten.

Inspiratie

- De haven verandert qua werkzaamheden. Daar zijn nieuwe opleidingen voor nodig. De 3e Maasvlakte niet op het Weena in Rotterdam, maar dichtbij de haven: Spijkenisse Metro Centrum.
- Zorgcrossovers gekoppeld aan het Spijkenisse Medisch Centrum, zorginstellingen en onderwijs.
- Het landschap toegankelijk na 2 minuten fietsen vanaf De Akkers.

Inzetten op Service Valley gericht op de haventransitie en duurzaamheid

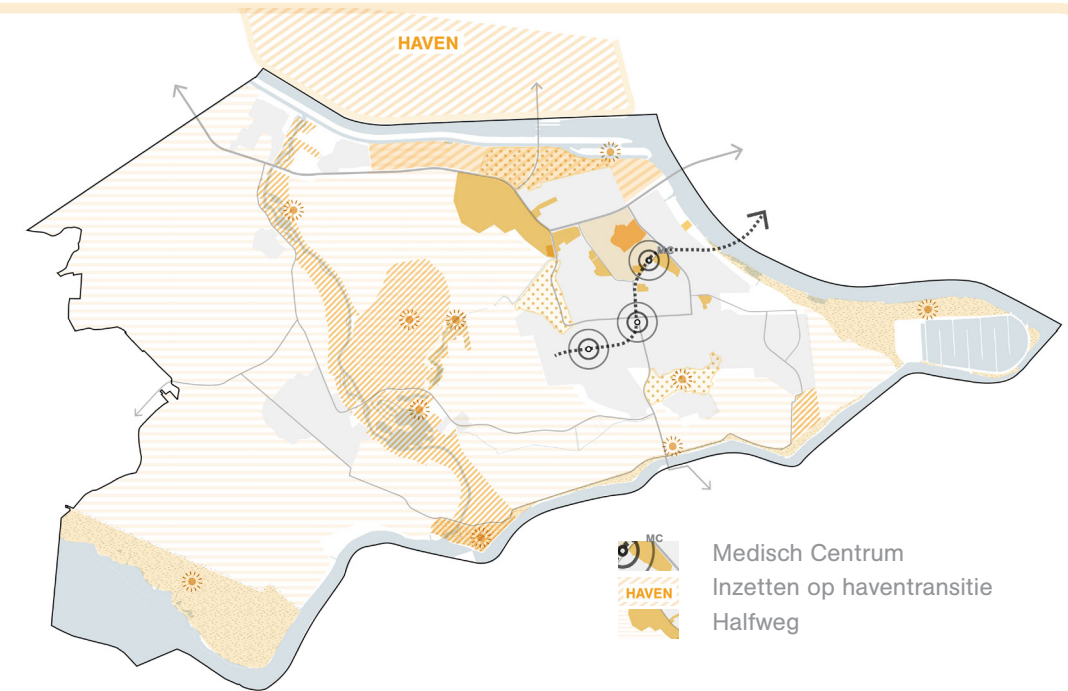
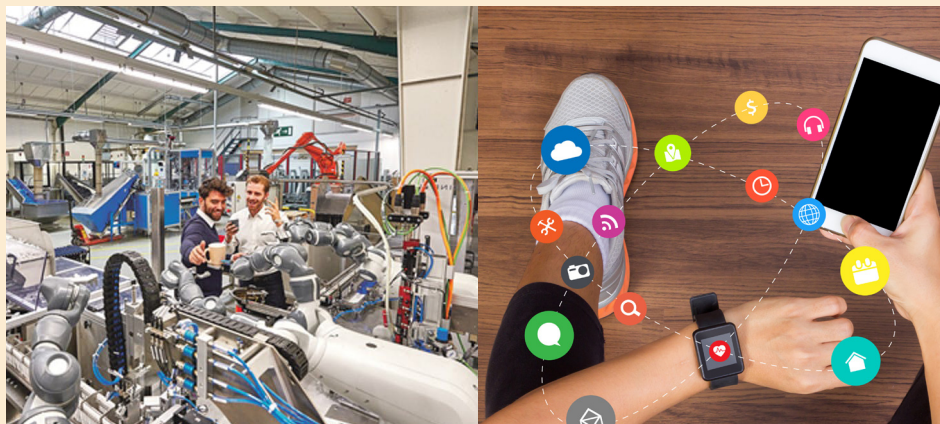
W3

Faciliteer start-ups en scale-ups voor een betere aantrekkingskracht op innovatieve bedrijven (Next Economy) en het opleiden van vakmensen en specialisten met een MBO 3- en 4- achtergrond. Nissewaard kan een actieve rol spelen in de transitie die de haven doormaakt. Daarom investeert Nissewaard in een duidelijk profiel: Service Valley. Het biedt een werklocatie voor:

- gespecialiseerde toeleveranciers voor de logistiek en procesindustrie in de haven en de energietransitie;
- serviceverlenende bedrijven bij onderhoudsstops, groot onderhoud van raffinaderijen en chemische installaties;
- meer innovatieve bedrijven, waardoor de identiteit verschuift naar high-tech en duurzame ontwikkeling ;
- start ups / scale ups.

Wat levert het op?

- Een betere balans tussen wonen en werken.
- Nieuwe en meer werkgelegenheid.
- Passende (deel-)opleidingen, bijscholingsmogelijkheden en leerwerkplaatsen.

Acties/aandachtspunten

- Specialiseer op het profiel Service Valley en faciliteer de revitalisering en herstructurering van de bedrijventerreinen, waardoor een regionale waarde ontstaat.
- Zet in op de werkgelegenheidskansen die de duurzaamheidstransitie biedt in de gebouwde omgeving – denk aan de vraag naar arbeid in de onderhouds- en installatiebranche, elektriciteitssector en de maakindustrie
- Combineer werk en technische opleidingen rondom een thema en verbind de bijbehorende expertisenetwerken. Denk aan een HBO-dependance.
- Biedt de benodigde lokale arbeid(skrachten) voor de energietransitie in de gebouwde omgeving en de energie- en circulaire transitie in de haven een aantrekkelijk vestigings- en verblijfsklimaat.
- Faciliteer experimenten, zoals goedkope werkruimtes voor start-ups.
- Zorg voor een goede bereikbaarheid, ook door nieuwe HUB's en of de verbinding met HOV.
- Herprofilering bedrijventerrein Halfweg/Molenwatering.
- Onderzoek samenwerking met de RDM-campus en TU-Delft.
- Branding, placemaking en acquisitie om de stad in de markt te zetten.

Inspiratie

- De haven verandert qua werkzaamheden. Daar zijn nieuwe opleidingen voor nodig. De 3e Maasvlakte ligt niet op het Weena in Rotterdam, maar dichterbij de haven: Spijkenisse Metro Centrum.

Integrale visie op wijkgerichte economie

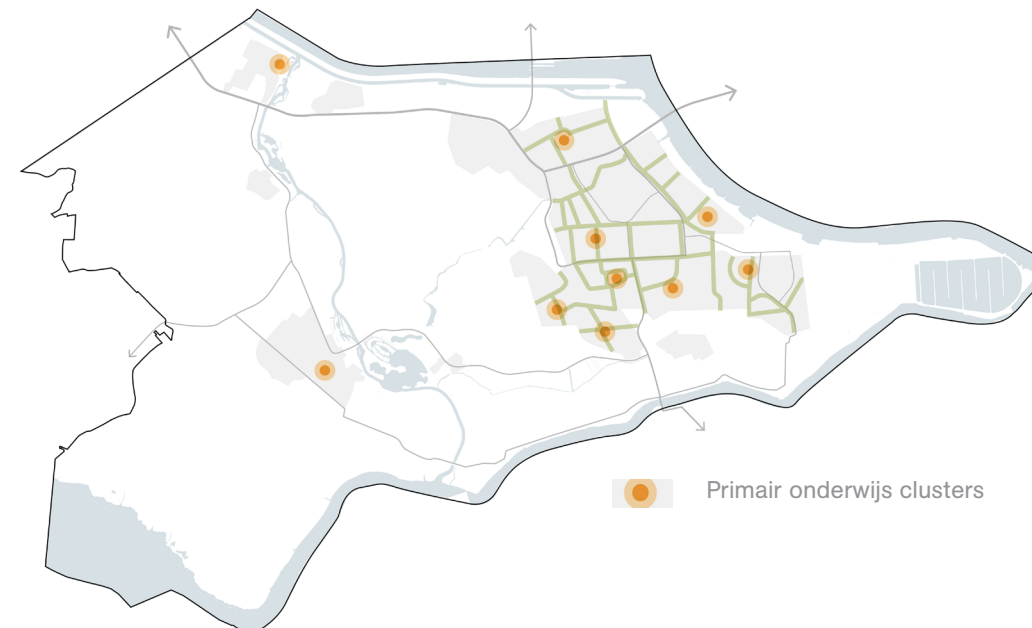
W4

Uit de visie voor de Integrale Huisvesting van het Primair Onderwijs is gebleken dat er veel kansen zijn om opleiding, zorg en wonen met elkaar te vervlechten. Zo wordt bij het onderhoud van de school direct ook gekeken naar bijvoorbeeld zorgcentra en winkelcentra. Door te kijken wat voor opgaven en kansen er elders in de wijk liggen kun je deze integraal aanpakken. Meer kwaliteit voor hetzelfde geld.

Wat levert het op?

- Door opgaven te combineren (wijkenpak, scholen onderhoud, openbare ruimte, sport...) kan meer kwaliteit gemaakt worden voor hetzelfde geld. Denk aan woningdifferëntiatie, een betere groene ader, verbeterde bereikbaarheid en een nieuwe school.
- Een betere samenwerking/hechting binnen de buurt op het gebied van opleiding en zorg. Hierdoor is het effectiever en kan vastgoed flexibel worden ingezet door bijvoorbeeld ruimtes te delen of op andere tijdstippen beschikbaar te stellen voor andere functies.
- Meer keuzevrijheid met betrekking tot scholen.

Multifunctionele accommodatie Klarendal, Arnhem, DeZwarteHond

Acties/aandachtspunten

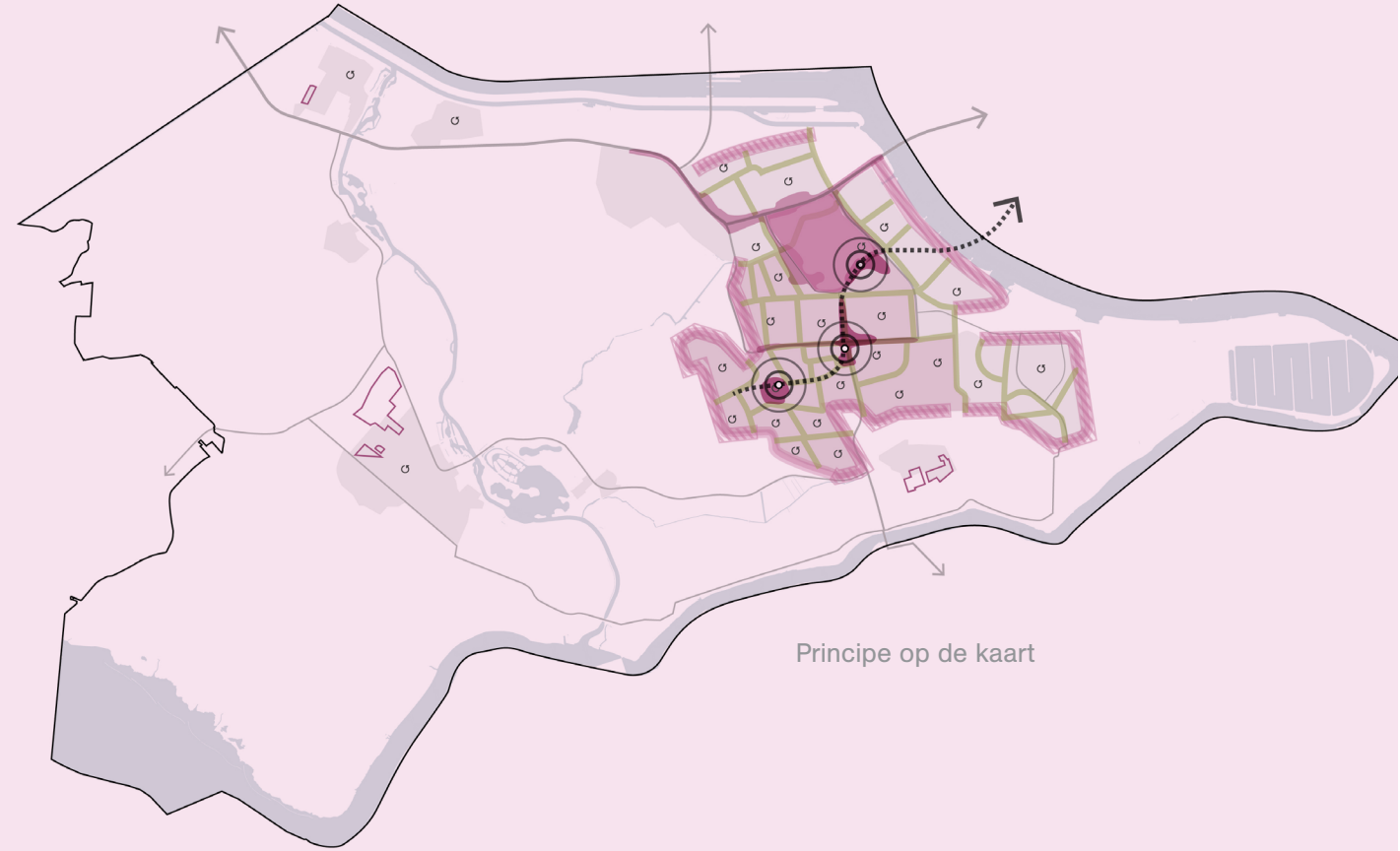
- Integrale benadering: Denk bij elk project op een integrale manier na over de opgave. In het geval van een school die op zoek is naar nieuwbouw: Wat kan de school voor de wijk betekenen en andersom? Wat speelt er al in de wijk en welke opgaven zijn met elkaar te combineren? Ga bijvoorbeeld in gesprek met woningcorporaties, openbare ruimte, wonen en de schoolbesturen.

Inspiratie

- Door versnippering van scholenbouw tegen te gaan en ze op een goed bereikbare plek te clusteren in combinatie met andere relevante voorzieningen ontstaat meer draagvlak, vergroot het de keuzevrijheid en bereikbaarheid.
- Betrek het High Five netwerk. High Five is een manier van samenwerken. Samenwerken binnen een netwerk van inwoners, scholen, verenigingen en organisaties. Het High Five netwerk zet zich in op vijf pijlers: beweging, duurzaamheid, (talent)ontwikkeling, sociaal en maatschappelijk welzijn. Daarmee draagt High Five direct bij aan een gezond, gelukkig en veilig leven voor inwoners van Nissewaard. Het team Combinatiefunctionarissen is hier dagelijks mee bezig en organiseert, faciliteert, verbindt en inspireert het High Five netwerk. Dit doen zij met kennis, trainingen, bijeenkomsten, activiteiten, materialen en andere (verenigings)ondersteuning op maat.

2 Zorg voor een gedifferentieerde en duurzame woonomgeving

Een breed aanbod aan verschillende type woningen en prijsklassen trekt ook verschillende type inwoners aan. Keuzemogelijkheid is van belang voor een schokbestendige woonomgeving

Principe op de kaart

Ter inspiratie

Een levendig centrum	+	Haventransitie	=	Verdichten in centrum en aan centrumring
Talent vasthouden en aantrekken	+	Klimaatadaptatie	=	Aantrekkelijk wonen nabij kwalitatief groen en HOV
Probleem wijken verbeteren	+	Energietransitie	=	Verdunnen in Zuid-West ruimte voor mix en verdichten centrum
Mogelijkheid om binnen de eigen wijk door te verhuizen	+	Concentraties monotone woningvoorraad	=	Inzetten op woningdifferentiatie op buurt- en wijkniveau in zwakkere wijken

Aantrekkelijke leefomgeving
 Verschillende woonmilieus trekken verschillende inwoners aan. Diversiteit moet worden gevierd! Even belangrijk is het goed verbinden van de verschillende buurten en wijken met elkaar en het landschap, zodat de verschillende kwaliteiten elkaar bevestigen en versterken.

Demografische schokdemper
 Inwoners voelen zich Thuis in de (eigen) Wijk. Woonwensen veranderen met de leeftijd. In een divers woonmilieu kan ieder op zijn eigen manier wonen. De diversiteit aan inwoners maakt Nissewaard schokbestendig.

Zorg dat elke wijk vitaal, divers en duurzaam is

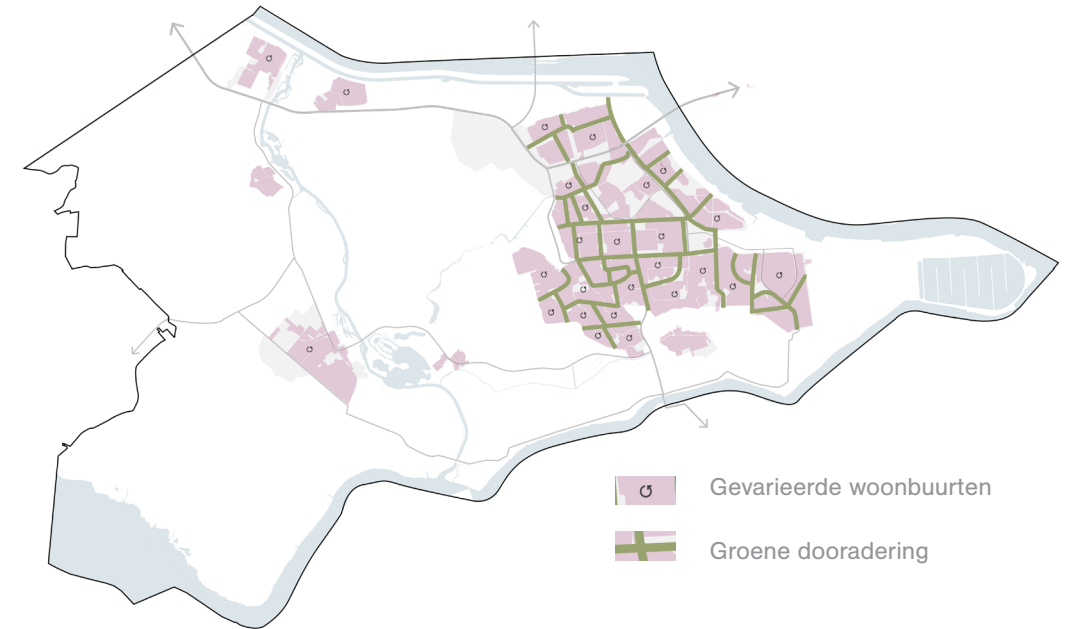
D1

Een buurt dient divers te zijn (alle leeftijds categorieën en doelgroepen). Als er geen ruimte is om door te groeien in je wijk (gebrek aan keuzevrijheid woningvoorraad), dan komen er ook geen nieuwe bewoners en verliest de buurt haar vitaliteit. Verduurzaming is op het gebied van energie niet alleen een steeds scherper wordende eis, maar biedt ook kansen voor het verbeteren van de uitstraling van woningen en diversiteit van de buurt. Denk aan schilisolatie, maar ook aan geveltuinen en het vergroenen van tuinen en openbare ruimte.

Wat levert het op?

- Een vitale buurt. Doordat er een optie is om door te verhuizen in de eigen buurt ontstaat ruimte voor nieuwkomers.
- Ruimte voor nieuwkomers is met name van belang voor de kernen waar het behoud van voorzieningen (denk bijvoorbeeld aan een basisschool) staat of valt bij het aantal kinderen in de buurt.
- Het verminderen van en het tegengaan van concentraties aan kansarme doelgroepen.
- Verbetering van de uitstraling van woningen en buurten, naast CO₂-reductie, klimaatadaptieve buurten en/of duurzaam materiaalgebruik.

Nieuwbouw aan de Lobiastraat, (Centrum Noord)

Acties/aandachtspunten

- Op dit moment zijn er wijken met te grote concentraties van sociale woningbouw. Hierdoor kan men niet binnen de eigen wijk doorgroeien en ontstaat er segregatie.
- Gebruik de grootschalige verduurzaming van woningen voor het creëren van meer differentiatie in de wijk (door samenvoegen woningen, sloop-nieuwbouw etc.).

Inspiratie

- De woningen van woningstichting De Zes Kernen in de Van Gaesbeeklaan in Geervliet laten zien hoe verduurzaming middels nieuwe voorzetgevels differentiatie oplevert en wat dat doet voor een buurt
- Voorzieningen dragen ook bij aan de vitaliteit van een wijk. Is er ruimte voor 'meedoen en ontmoeten' (welzijnsaanbod, sport, spel, cultuur)?
- Kijk of, door slim te schuiven, wijken elkaar kunnen helpen. Bijvoorbeeld verdunnen in wijken met veel sociale voorraad en deze verdichten in wijken met weinig sociale voorraad. Ruimte die ontstaat in de zwakkere wijken kunnen ingezet worden voor woningen in hoger segment. Denk daarbij aan mooie locaties aan groenblauw aders.

Creëer bijzondere woonmilieus om talent vast te houden/ aan te trekken

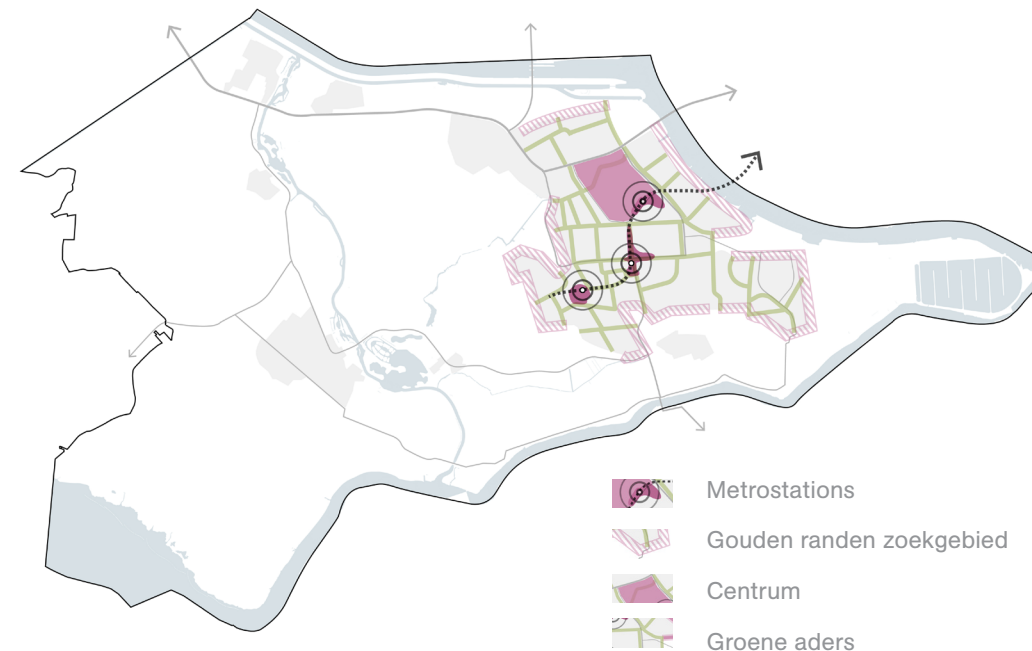
D2

Nissewaard heeft moeite om talentvolle mensen (mensen die uitblinken in een vaardigheid en voor bedrijven van groot belang zijn om te innoveren en goed te opereren) vast te houden. Als de kans zich voordoet, zijn er opties om de gemeente te verlaten. Door talentvolle mensen te verleiden om hier te vestigen ontstaat ook de kans dat zij hier gaan werken (of werk starten). Zorg voor onderscheidende woningen en woonmilieus.

Wat levert het op?

- Een betere sociale balans
- Talenten versterken de economie
- Vergroting aantrekkingskracht voor andere doelgroepen

Bijzondere woonmilieus in het centrum

Acties/aandachtspunten

- Bijzondere woonmilieus: Zorg dat je als gemeente iets te bieden hebt. Benut de groene aders, gouden randjes, metro en centrumlocaties om woonmilieus te maken die meer zijn dan alleen een mooie woning, maar ook aan groen of dichtbij voorzieningen liggen.

Inspiratie

- Boekenbergwoningen Spijkenisse
- Wonen dichtbij de metro, voorzieningen of landschap
- De kernen als bijzondere woonmilieus
- Atelierswoningen, Zomerdijkstraat, Amsterdam
- Stimuleer ook ruimte om te werken. Denk aan een bedrijfsverzamelgebouw voor startups en jonge, creatieve ondernemers/aanbieders van sport/cultuur.

Verdichten en vergroenen voor kwalitatieve en klimaatadaptieve stedelijke milieus

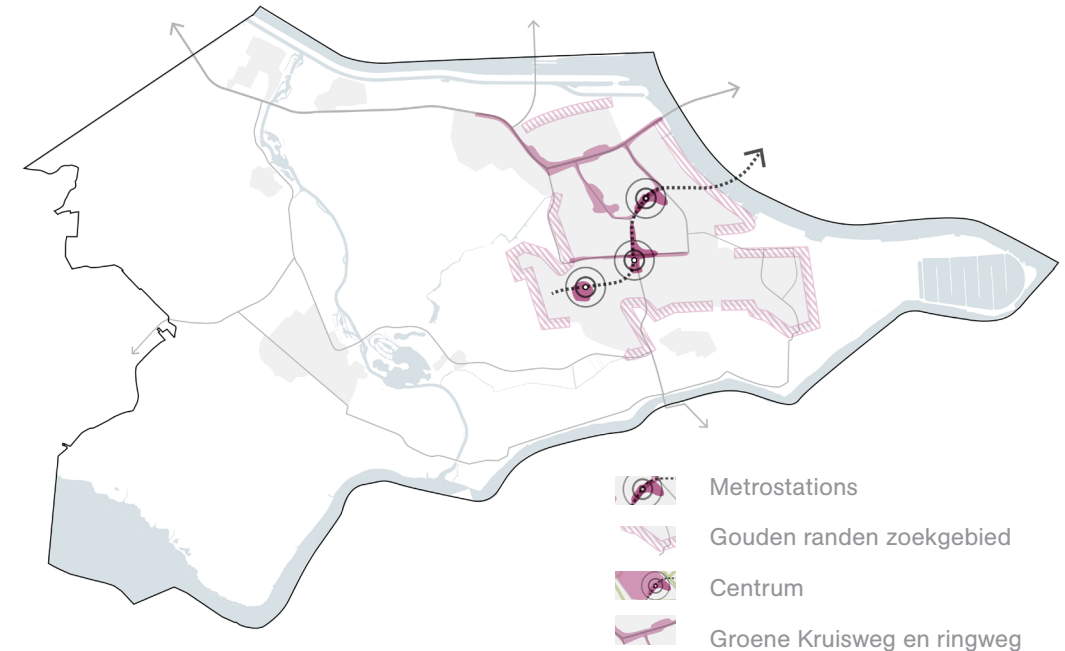
D3

Om meer diversiteit en keuzevrijheid toe te voegen aan de gemeente kan er gebruik gemaakt worden van verdichten en verdunnen. Benut het openbaar vervoerssysteem als ruggengraat en aanjager van stedelijke ontwikkeling. Verdicht rondom stations langs (nieuwe) hoogwaardige OV-lijnen. Hier kan wonen gecombineerd met werken en voorzieningen in hoge dichtheid een aantrekkelijk milieu opleveren. Tegelijkertijd worden gebieden zo ingericht dat ze bestand zijn tegen veranderingen in het klimaat

Wat levert het op?

- Nissewaard heeft moeite om talentvolle mensen vast te houden. Elders in de metropool zijn voorzieningen en werk dichterbij. Door talentvolle mensen te verleiden om hier te vestigen ontstaat ook de kans dat zij hier gaan werken (of werk starten).
- Verdichten met oog voor klimaatadaptatie om bestand te zijn tegen extreme regenbuien of hitte.
- Ruimte om elders te verdunnen.
- Het gaat niet alleen om het aantrekken van talenten. Ook de behoefte van de huidige bevolking is van belang. De woningvoorraad is niet op orde. Hiervoor is ruimte nodig die je vindt rondom metrostations.'

Karel Doorman, Rotterdam. Ibelings van Tilburg

- Metrostations
- Gouden randen zoekgebied
- Centrum
- Groene Kruisweg en ringweg

Acties/aandachtspunten

- Verdichten op de juiste plek: Er moet een goede reden zijn om op een bepaalde plek te verdichten. Metrolocaties en het centrum zijn logische locaties omdat hierdoor de levendigheid en het draagvlak van voorzieningen wordt vergroot. De randen van de stad bieden de kans om het landschap te 'vieren'.
- Verdichten met kwaliteit: Verdichten moet niet ten koste van kwaliteit gaan, maar juist kwaliteit toevoegen. Besteed extra aandacht aan goede plinten (voordeuren en voorzieningen op straatniveau) en de openbare ruimte (bezonning en verblijfskwaliteit).
- Verdichten door verdunnen: Bij elk verdichtingsproject dient nagegaan worden wat de rest van de buurt/wijk er aan heeft. Waar liggen kansen om elders te verdunnen?
- Bouwen gebeurt zoveel mogelijk circulair: met duurzame, hergebruikte of her te gebruiken, demontabele en/of gestandaardiseerde materialen en met een materialenpaspoort.

Inspiratie

- Metro Leidschenvveen
- De Sfinxen in Huizen (stevige blokken op de rand van het landschap)

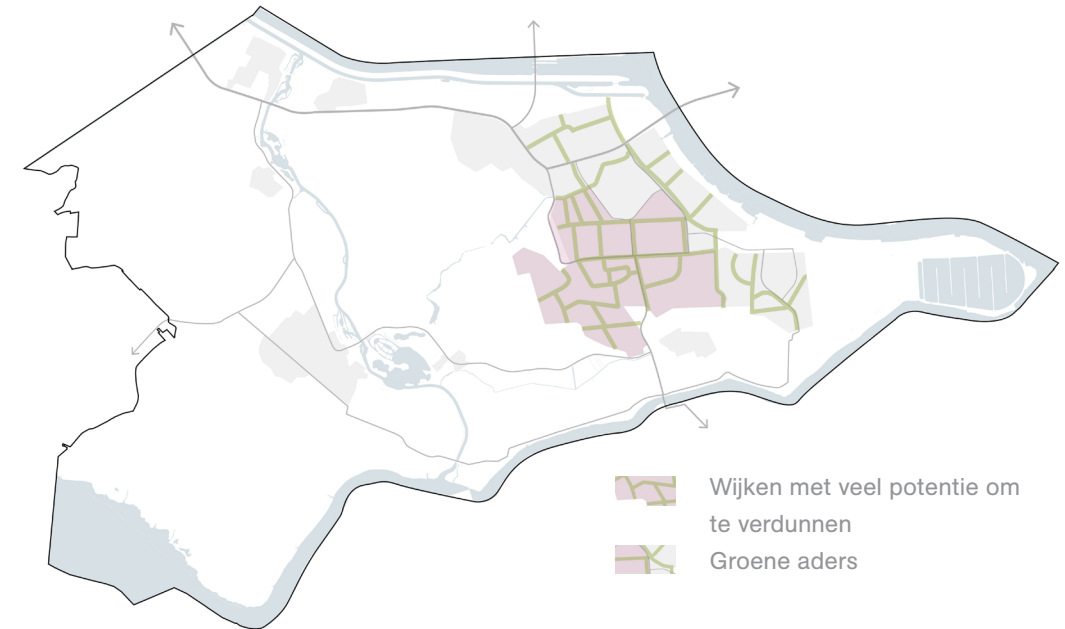
Verdunnen voor kwalitatieve groene milieus **D4**

Door op bepaalde plekken te verdichten en op andere, strategische plekken te verdunnen kan ruimte worden gecreëerd voor andere woningtypen. Zo kan de woningvoorraad in de monotone na-oorlogse wijken worden gedifferentieerd. Ook kan verdunning op plekken met een hoge parkeerduk zorgen voor een groenere openbare ruimte.

Wat levert het op?

- Een groener woonmilieu die een andere doelgroep aantrekt.
- Verdunning op bepaalde locaties biedt de mogelijkheid om te verdichten in andere delen om zo te differentieren.
- Kwaliteitslag van groene aders
- Mogelijkheid om door te verhuizen binnen de eigen wijk

Erve Oostermaet, Deventer. Ziegler | Branderhorst

Acties/aandachtspunten

- Verdunnen op de juiste plek: ga zorgvuldig om met verdunnen en verdichten. Probeer bij elke verdunning een koppeling te leggen met een andere doelstelling. Zie kansen om de verdunning te koppelen aan het verbeteren van groene aders en het verbeteren van de diversiteit van een buurt/wijk.
- Verdunnen door verdichten: Bij elk verdunningsproject dient nagegaan worden wat de rest van de buurt/wijk er aan heeft. Waar liggen kansen om elders te verdichten?

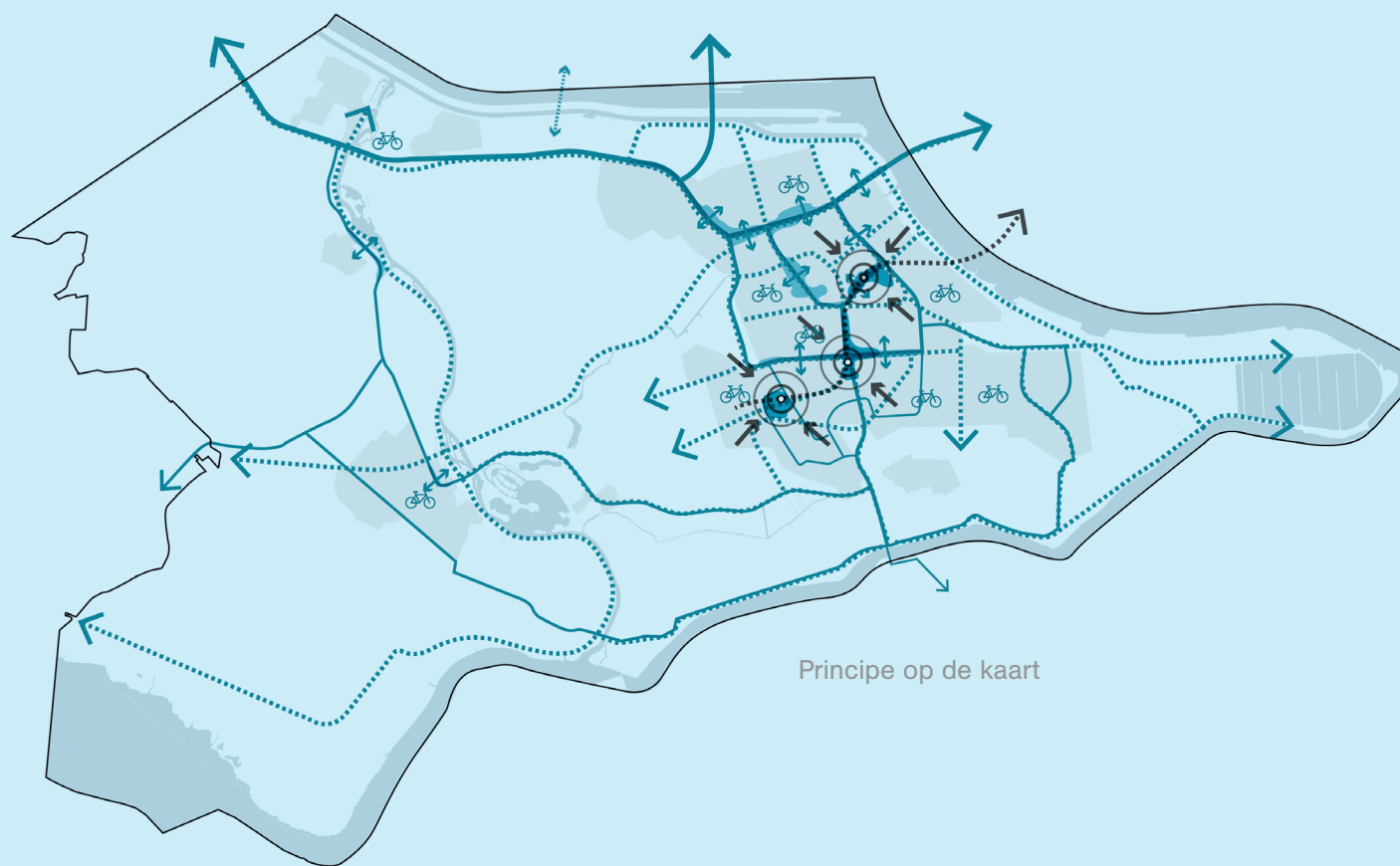
Inspiratie

- Zie kansen om met verdunning tot bijzondere woonmilieus te komen die de identiteit van de locatie versterkt. Wonen aan landschap ook doorvertalen in het woonproduct.

3 Verbeter de mobiliteit en bereikbaarheid

Er ligt een goed raamwerk voor fiets, metro en auto maar deze wordt nog niet optimaal benut. Een goede mobiliteitsstrategie kan de motor zijn voor andere ontwikkelingen op het gebied van werk, opleiding en wonen. Zorg voor verduurzaming van de mobiliteit

Principe op de kaart

Ter inspiratie

Meer mensen met het OV en imago verbetering Spijkenisse

Filevorming Spijkenisserbrug

Grote wegen downgraden en verbeteren aantrekkelijkheid en bereikbaarheid metrostations

Gezondheid bewoners verbeteren. Meer mensen met de fiets en te voet

Klimaatadaptatie

Barrières van grote wegen slechten. Investeren in groene aders.

Transit oriented development (T.O.D.)
Het benutten van het lightrail netwerk door het ontwikkelen van een mix van wonen & werken en opleidingen rondom de metrostations.

Robuuste ontsluitingen
Verken de opties voor een extra brug over het Hartelkanaal. Blijf daarnaast lobby'en voor de A4 Zuid.

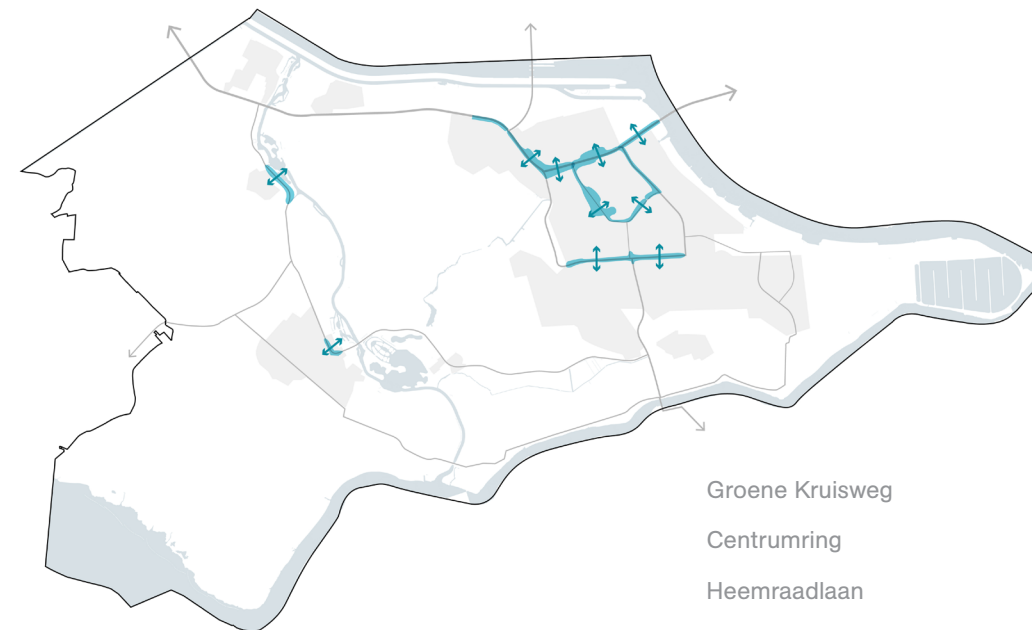
Samenhang tussen de wijken versterken door het slechten van barrières **M1**

Veel wegen binnen Spijkenisse zijn overgedimensioneerd om de auto veel ruimte te bieden. Dit zorgt voor een goede doorstroom als je de stad uit moet, maar verzwakt hiermee de samenhang tussen de verschillende wijken. Het is zoeken naar de juiste balans. Denk hier aan de Groene Kruisweg, Centrumring en Heemraadlaan. Maak hier ruimte voor meer oversteken en overweeg een ander profiel. Dit biedt ook kansen voor nieuwe ontwikkelingen.

Wat levert het op?

- Een betere verbinding van de wijken met het centrum, zodat inwoners in de wijken kunnen profiteren van de voorzieningen en kwaliteit van het centrum en de draagkracht van het centrum wordt vergroot.
- Meer langzaamverkeer bewegingen
- Nieuwe ontwikkellocaties op strategische locaties (bijvoorbeeld aan de Groene Kruisweg en Centrumring).
- Verkeersveiligheid

Laan op Zuid, Rotterdam

Acties/aandachtspunten

- Verkeersveiligheid
- Meerdere doeleinden: De keuze om het profiel van de weg aan te pakken moet meerdere doeleinden bedienen. Denk onder andere aan meer groen, betere samenhang, aantrekkelijker imago en nieuwe ontwikkellocaties.

Inspiratie

- Een aangepast snelheid biedt ruimte voor meer groen, betere oversteekbaarheid en maakt werklocaties aan deze weg aantrekkelijker.
- Maak in bestaande wijken ruimte voor wijkstallingsgarages / hubs: samenbrengen van modaliteiten.

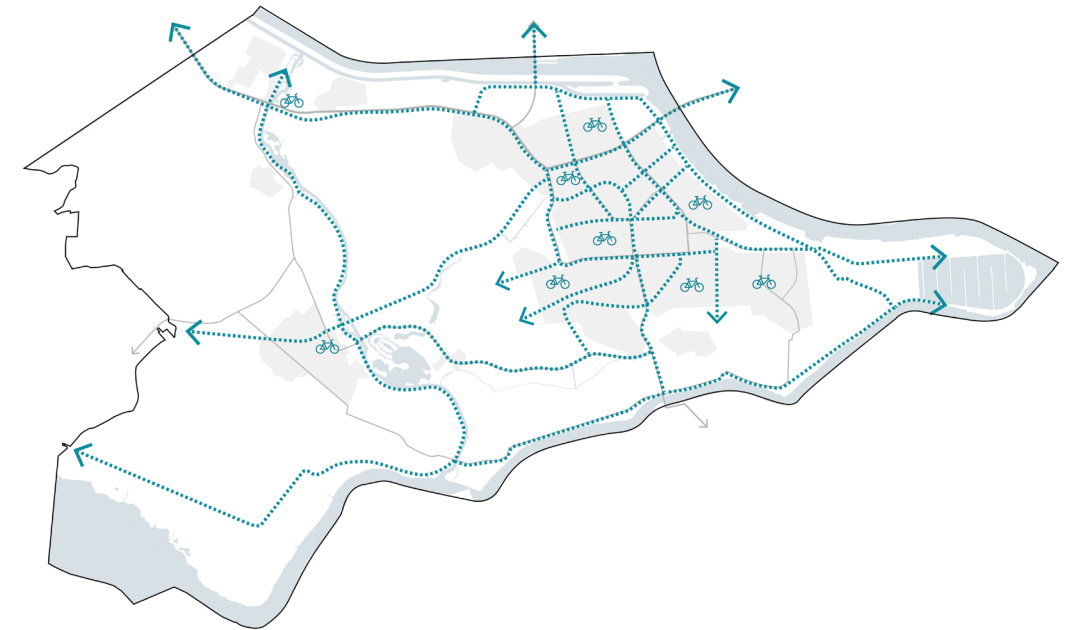
Duurzame mobiliteit: elektrisch vervoer, deelconcepten, OV en fiets

M2

De belofte van een landschappelijke gemeente dient natuurlijk gepaard te gaan met duurzame mobiliteit (elektrisch vervoer, deelconcepten, OV en fiets). Er is al een fietsnetwerk in Nissewaard, maar de condities kunnen verbeterd worden: aandacht en ruimte voor oplaadinfrastructuur, het aanbieden van deelconcepten, goed openbaar vervoer, een goede fietsinfrastructuur en de verbindingen daartussen. Zo sluiten we in Nissewaard aan op de totale mobiliteitsbehoefte van onze inwoners, nu en straks.

Wat levert het op?

- Meer langzaamverkeer bewegingen in plaats van gemotoriseerd verkeer. Beter voor gezondheid inwoners en leefbaarheid.
- Beter samenhang stad en landschap
- Beter aansluiting op de mobiliteitsbehoefte van onze inwoners, nu en straks.

Acties/aandachtspunten

- **Netwerk:** Zorg voor een goed fietsnetwerk. Je kan overal met de fiets komen. Sneller en dichterbij dan met de auto. Dat betekent keuzes maken bij bijvoorbeeld de metro om hier langzaam verkeer voorrang te bieden t.o.v. autoverkeer.
- **Ruimte voor de fiets:** Zorg voor goede stallingmogelijkheden zowel op bestemmingslocaties (denk aan (maatschappelijke) voorzieningen) in de stad als in de woonomgeving. Dit is vaak een drempel voor de aanschaf van een nieuwe fiets.
- **Veiligheid:** Draag zorg voor zowel verkeersveiligheid als sociale veiligheid. Op sommige stukken zijn kwetsbare plekken aan te wijzen waar een gebrek aan sociale toezicht is of er sprake is van een gevaarlijke kruising.
- **Aandacht en ruimte voor oplaadinfrastructuur, het aanbieden van deelconcepten, goed openbaar vervoer, een goede fietsinfrastructuur en de verbindingen daartussen**

Inspiratie

- Biedt de fiets voorrang bij bijvoorbeeld de metrostations door fietsstallingen aantrekkelijk en nabij te plaatsen. Je bent sneller met de fiets dan met de auto.
- Het elektrische deelscooterconcept Felyx in Amsterdam (108 e-scooters) en Rotterdam (324 e-scooters) kent inmiddels duizenden gebruikers.
- Deelconcepten op buurtniveau om keuzevrijheid te vergroten om bijvoorbeeld de fiets te pakken.

Aantrekkelijk openbaar vervoer

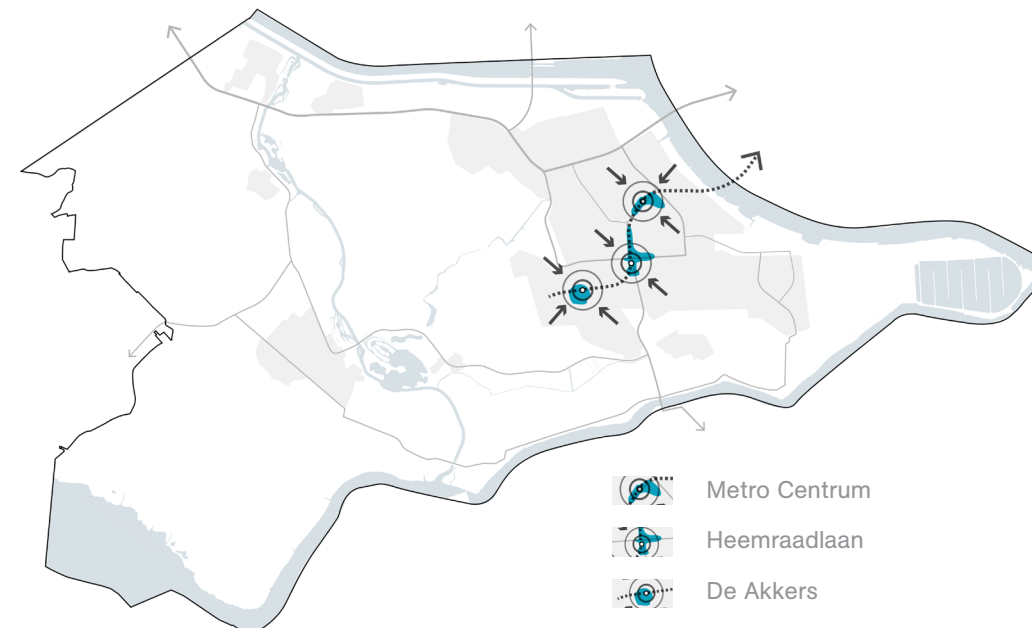
M3

Een goed openbaar vervoer netwerk is essentieel maar ook de stationsomgevingen en haltes zijn belangrijke plekken om in te investeren. Zorg voor een aantrekkelijke openbare ruimte waar het prettig verblijven is. Hier kom je de stad binnen. De eerste indruk.

Wat levert het op?

- Nieuwe ontmoetingsplekken in de gemeente
- Aantrekkelijke vestigingslocaties voor opleidingen, werk en wonen
- Beter aanhechting met de metropoolregio
- Stimuleert meer OV gebruik en daarmee minder autoverkeer

Norreport Station, Copenhagen

Acties/aandachtspunten

- Verblijfskwaliteit: De herinrichting van de gebieden hebben verblijfskwaliteit voorop staan. Niet alleen het komen en gaan, maar ook het verblijven dient aantrekkelijk te zijn. Dit versterkt het vestigingsklimaat van de locatie.
- De stations als verbindingsknoop: De stations zijn nu barrières in het stedelijk weefsel door de infrastructuur die er naartoe leidt. Met een nieuwe inrichting en nieuwe verbindingen kunnen deze barrières tot een knooppunt worden vormgegeven, die verschillende vormen van duurzame mobiliteit en buurten met elkaar verbindt.

Inspiratie

- Het centrum begint niet bij het stadhuis, maar het metrostation. Door nieuwe ontwikkelingen rondom deze toplocatie wordt dit dé plek om een kopje koffie te pakken en af te spreken. De menging van opleiding, werk, wonen en voorzieningen zorgt voor een levendig stukje stad.
- De groene Utrechtse bushokjes: de bushokjes met een groen dak vangen fijnstof af, houden regenwater vast en bieden bijen en vlinders een pleisterplaats. De bushokjes zijn een grote hit kosten de gemeente niets. De aanleg en het onderhoud wordt door een bureau gefinancierd met de reclame-inkomsten van de posters die erin hangen.

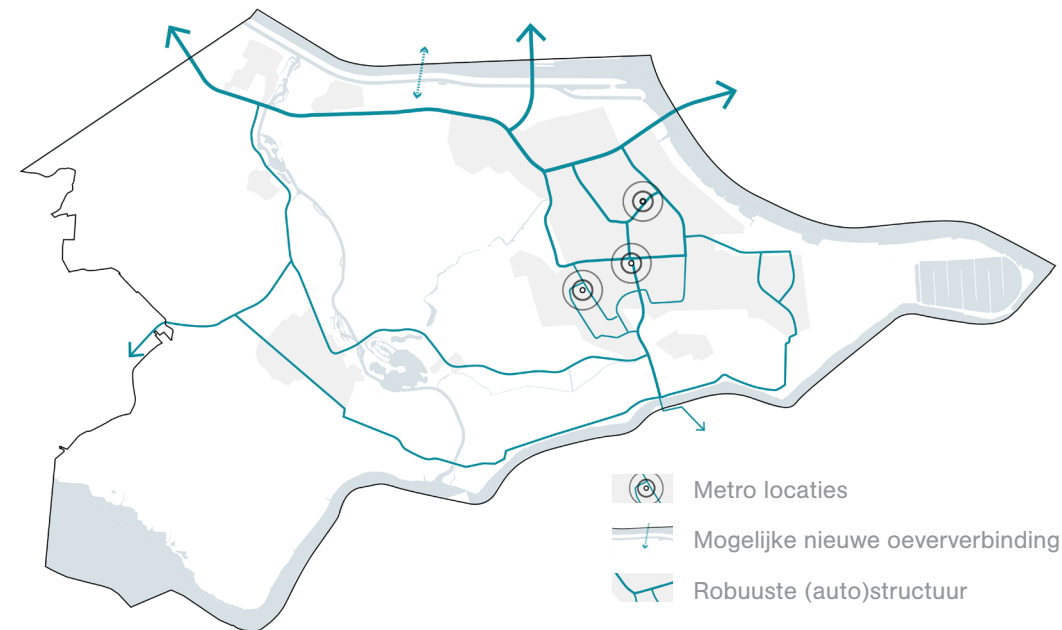
Robuuste (auto) ontsluiting

M4

Nissewaard is een eiland en dat legt veel druk op de toegangswegen van de gemeente: de Spijkenisserbrug en Hartelbrug. Onderzoek alternatieven in de vorm van een nieuwe brug, de A4 Zuid, meer metro gebruik en verbindingen over water.

Wat levert het op?

- Aantrekkelijke vestigingslocaties voor opleidingen, werk en wonen
- Beter aanhechting met de metropoolregio
- Stimuleert meer OV gebruik en daarmee minder autoverkeer

Acties/aandachtspunten

- Meer keuzevrijheid: Bij elke ingreep in de infrastructuur dient goed nagedacht te worden of het iets toevoegt aan de keuzevrijheid: de mogelijkheid om met verschillende modaliteiten dezelfde plek te bereiken. Hierdoor vergroot je de robuustheid (als één het niet doet, pak dan de ander), maar stimuleer je bijvoorbeeld ook OV gebruik. Sluit bij de invulling van vervoersontsluiting aan op de totale duurzame mobiliteitsbehoefte (elektrisch vervoer, deelconcepten, OV en fiets) van onze inwoners, nu en straks.
- Integrale aanpak: Snap goed hoe een infrastructurale ingreep invloed heeft op andere zaken als ontwikkelmogelijkheden, samenhang tussen buurten en het gebruik van andere modaliteiten.

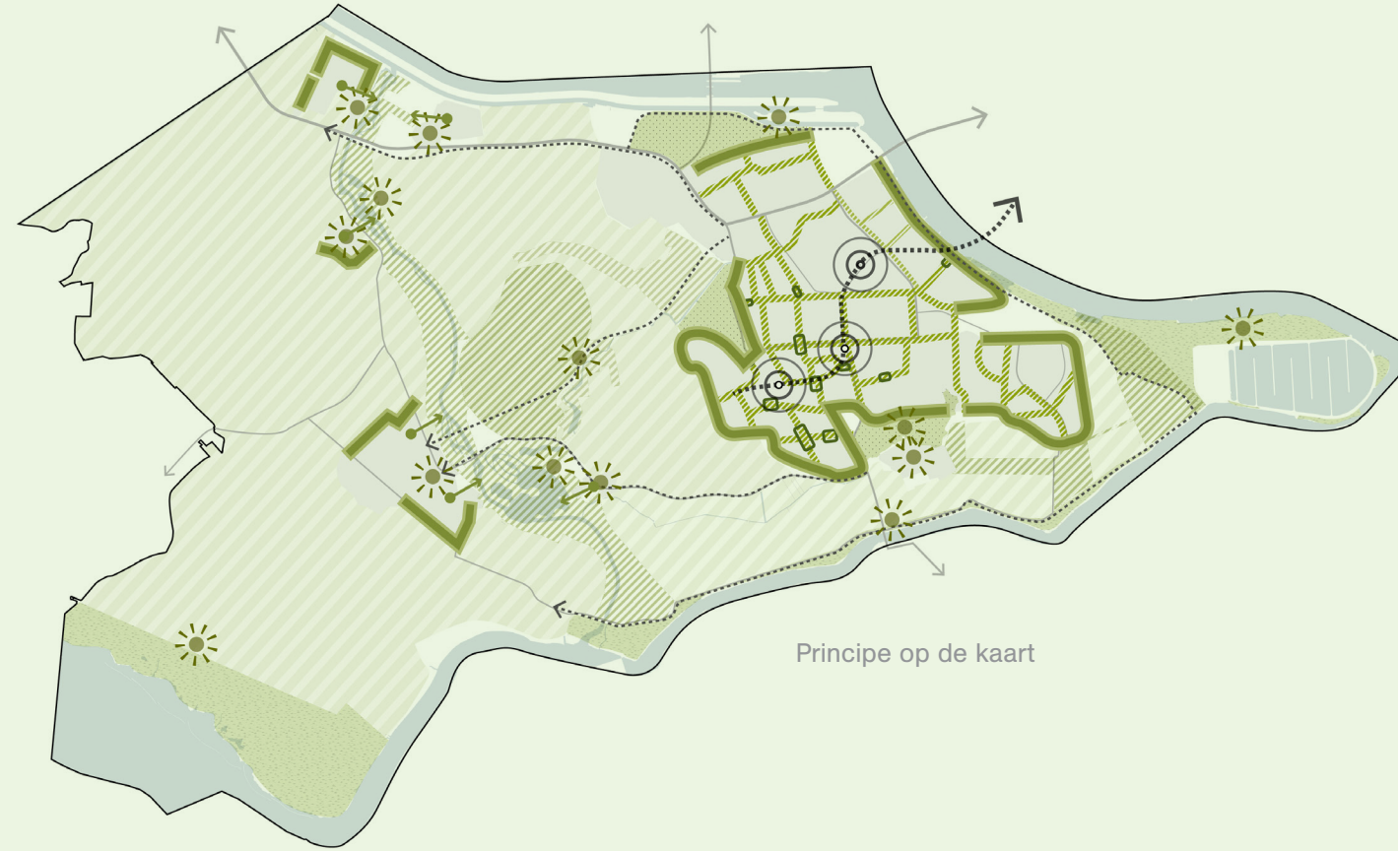
Inspiratie

- Een 2e Hartelbrug kan het verkeer op de twee bruggen verminderen en robuuster maken.
- Een waterbus verbinding van bijvoorbeeld de Haven van Spijkenisse kan de Haven van Rotterdam en RDM campus opeens heel dichtbij brengen.
- De Groene Kruisweg tussen Baljuwplein en de Spijkenisserbrug transformeren naar een stadsboulevard.

4

Benut en versterk de groene kwaliteiten in en om de gemeente

Nissewaard zou zich beter kunnen verhouden ten opzichte van het landschap. Benut deze potentie om aantrekkelijke, duurzame en klimaatadaptieve woonomgevingen te creëren die een aantrekkingskracht zijn voor de rest van de regio.

Principe op de kaart

Ter inspiratie

Nissewaard als vertrekpunt naar het groen.

Knooppunt-ontwikkeling

Metrostations als uitstapplaats naar het groen.

Meer recreatie en toerisme economie

Meer werk

Groene aders sterker aanzetten. Buitengebieden activeren en bestemmingen maken.

Gezondheid bewoners verbeteren. Meer mensen met de fiets en te voet

Klimaatadaptatie

Barrières van grote wegen slechten. Investeren in groene aders.

Gouden randjes

Bouw binnen bestaand stedelijk gebied en vier de randen van de stad door deze te programmeren en van 'voorkanten' te voorzien. Doe dit in combinatie met een kwaliteitslag in het landschap. Denk aan recreatieve routes en (extreme) sporten.

Groene aders

Nissewaard is groen. Maak deze groenstructuren aantrekkelijker en beter verbonden. Dit biedt kansen voor nieuwe woonmilieus, meer fietsbewegingen en klimaatadaptatie.

Versterk de groenblauwe dooradering van de stad

L1

Spijkennisse is dooraderd door groen en blauw. Deze aders zijn vaak onderbenut. Veel buurten zijn naar binnen gekeerd en staan met de achterkant naar het groen.

Breid de groenblauwe structuren uit tot een netwerk dat stad en land verbindt. Stof verrommelde structuren af en vul ontbrekende schakels in. Aan deze groenblauwe aders is het prachtig wonen.

Wat levert het op?

- Meer woonkwaliteit
- Versterking van economisch vestigingsklimaat.
- Sociale veiligheid van de groenblauwe aders
- Aantrekkelijke wandel en fietsroutes
- Verkoeling in de zomer
- Regenwateropvang
- Een betere relatie met het omliggende landschap
- Ecologische verbindingen

Wipstrippark, Zwolle, DeZwarteHond

Acties/aandachtspunten

- Missing links: De groenblauwe aders worden op sommige plekken van elkaar gescheiden door infrastructuur of bebouwing. Zie kansen om bij nieuwe ontwikkelingen deze verbinding te herstellen.
- Sociale veiligheid: Groen zonder toezicht kan sociaal onveilige situaties opleveren. Verweef het wonen beter met het groen door voordeuren aan het groen te plaatsen en daarmee toezicht.
- Bijzonder woonmilieu: Benut het groen en blauw om bijzondere woonmilieus te realiseren die de diversiteit van het wonen in Spijkenisse versterkt.
- Activeren van het groen: Biedt ruimte voor ecologisch groen, maar denk ook na wat dit voor de bewoners betekent. Biedt ruimte voor sport en activiteiten in het groen om zo het gebruik te optimaliseren.

Inspiratie

- Park Braband als voorbeeld. Het park zelf heeft veel potentie, maar de aansluiting met de aangrenzende woningbouw is zeer mager: achtertuinen. Woningen kunnen hier het park 'vieren' door met duidelijke voorkanten aan het park te liggen.
- Sociale veiligheid creëer je ook door activiteiten als sport/bewegen de ruimte te geven. Als er bijv. in de avond bootcampclubs bezig zijn in een park, ervaren mensen daar een hoger veiligheidsgevoel.

De randen van het landschap markeren/vieren L2

Nissewaard heeft een prachtig landschap. Veel woonwijken aan de stadsrand staan met hun rug (of blinde kopgevel) naar het omliggende landschap. Dat is zonde! Maak 'gouden randjes' door deze wijken beter met het landschap te verbinden en deze af te zomen met een onderscheidend type woningen. Verzilver zo de grens met het landschap en benut deze bijzondere kwaliteit van Nissewaard.

Wat levert het op?

- Onderscheidende woonmilieus aan de randen van de stad
- Mogelijkheid om aan de randen van de wijk te verdichten en daarmee in de wijk ruimte te creëren voor verdunning en dus meer ruimte voor groen.
- Het landschap toegankelijker en aantrekkelijker maken.
- Herwaardering voor het landschap.

Sfinxen, Huizen. Neutelings Riedijk

Acties/aandachtspunten

- Er is niet één oplossing voor de hele stadsrand. Per locatie is maatwerk nodig om na te gaan wat hier mogelijk is.
- Tot hier en niet verder: Het 'gouden randje' is de laatste ontwikkeling van de stad richting het landschap. Denk dus goed na over hoe dit uit ziet. Hoe 'frame' je het beste het landschap? Hoe ziet de silhouet van Spijkenisse vanaf het landschap uit? Welke dichtheid pas je toe?
- Voorkant naar het landschap: De woningen hebben een duidelijke en sterke relatie met het landschap. Dus geen tuinen met schuttingen. Denk aan voordeuren, balkons, grote raamopeningen.
- Toegang tot het landschap open houden: De 'gouden rand' moet geen gouden wand worden. Doorwaadbaarheid van fietspaden is van belang om de stad en het landschap met elkaar in verbinding te houden.

Inspiratie

- Het hoeft niet altijd met verdichting gepaard te gaan. Tiny houses zijn ook goed denkbaar mits ze zich houden aan bovenstaande aandachtspunten.
- Een andere optie is het op bepaald plekken (niet overal) creëren van zachtere overgangen tussen stad en platteland, niet door het toevoegen van bebouwing, maar door het toevoegen van groen in een meer parkachtige setting met gebruikswaarde. Op die manier wordt de stad landschappelijk ingepast en ontstaat er nieuwe groene kwaliteit van waaruit het open landschap te beleven is.

Unieke plekken in het landschap creëren en het landschap een tripje waard maken

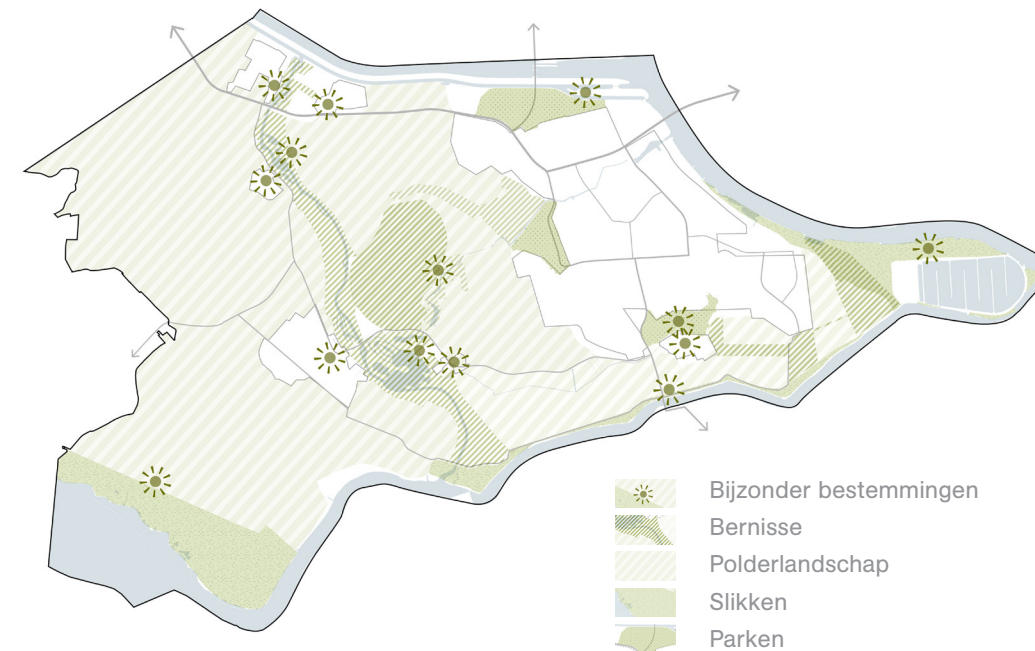
L3

Nissewaard heeft in potentie een weelde aan landschap. Ontwikkel aantrekkelijke en bijzondere bestemmingen aan de stadsrand en in het landschap, zodat de stedeling er even helemaal uit kan zijn en het een trekpleister kan zijn voor bezoekers. Ook dat is een stedelijke kwaliteit en randvoorwaarde: hoogwaardige landschappelijke bestemmingen binnen handbereik.

Wat levert het op?

- Werkgelegenheid in de recreatieve sector
- Een herwaardering voor het landschap
- Stimuleren van beweging
- Versterking van het imago van Nissewaard als groene gemeente
- Versterking van economisch vestigingsklimaat

Restaurant aan Zee, Oostvoorne

Acties/aandachtspunten

- **Goede bereikbaarheid:** Voor zowel de bewoners van Nissewaard als mensen van bijvoorbeeld de metropoolregio. Denk na over hoe je vanaf de metro en langzaamverkeerroutes goed en snel bij het landschap kan komen.
- Soms helpt het als het alleen per boot of per fiets te bereiken is om de ervaring te versterken.
- **Verankering met het landschap:** De bestemming dient goed ingepast te zijn in het landschap om zo de ervaring te versterken.
- **Diversiteit van het landschap:** Om de kwaliteit van het landschap te versterken dient het ook divers te zijn. Zorg dus dat niet alles hetzelfde wordt.

Inspiratie

- **Vuurtoreneiland** is een bekende bestemming voor veel Amsterdammers. Het eiland is alleen per boot te bereiken. Deze ervaring middels een andere modaliteit zorgt voor een unieke ervaring waarin het landschap een belangrijke rol speelt.
- **Restaurant aan Zee, Oostvoorne**
- **Biesbosch museum, Werkendam**
- **Referentie Delden:** De Umfassungsweg in Delden is een landschapsroute die de wandelaars langs vijf typen landschappen brengt. De diversiteit in deze route is een belangrijke kwaliteit en is een populaire recreatiebestemming.

Creëer een kwalitatief energielandschap.

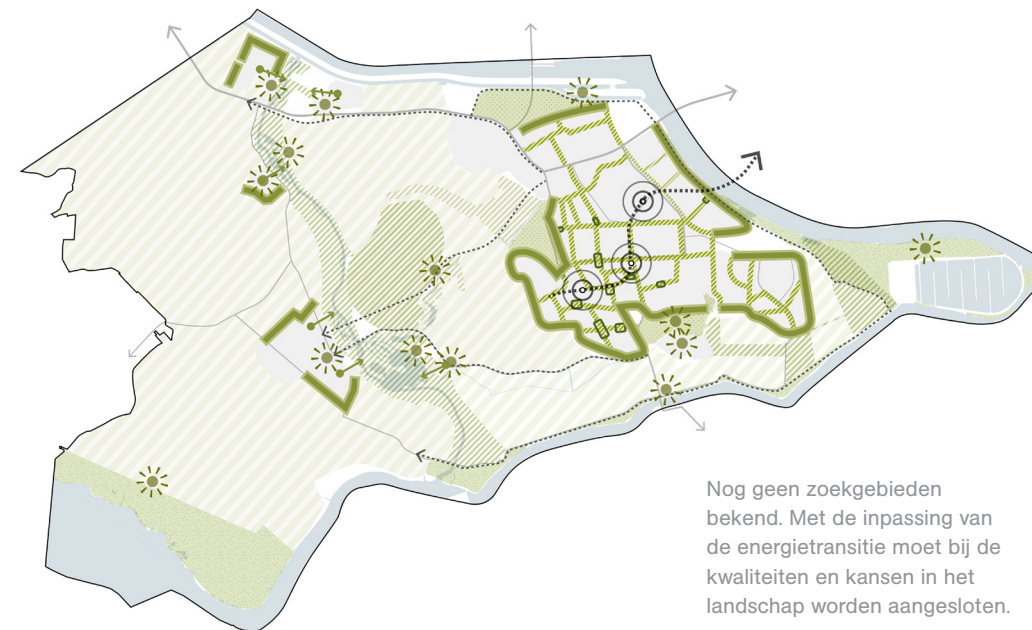
L4

Om te komen tot een duurzame opwek van energie is, naast het plaatsen van zonnepanelen op daken, langs infrastructuur en op bedrijventerreinen, het plaatsen van windmolens en zonnevelden in het landschap nodig. Ook in Nissewaard zal, als onderdeel van de Regionale Energiestrategie regio Rotterdam – Den Haag, ruimte moeten worden gezocht voor deze nieuwe energiebronnen. Koppel de energieopgave aan investeringen in het landschap. De investeringen maken het landschap sterker met meer draagkracht voor de energietransitie.

Wat levert het op?

- Behalen ambities voor opwek van duurzame energie.
- Een kwalitatief landschap dat bijdraagt aan het vestigingsklimaat en een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving.
- Werkgelegenheid in de installatietechniek.

Solarpark de Kwekerij, Hengelo

Acties/aandachtspunten

- De inpassing van de energietransitie moet altijd samengaan met investeringen in het landschap.
- Het landschap van Voorne-Putten wordt gekenmerkt door dynamische randen en een rustig open middengebied. Sluit bij de inpassing van de energietransitie aan bij deze karakteristiek.
- Meervoudig ruimtegebruik: combineer opgaven met betrekking tot landbouw, ecologie en recreatie met de energieopgave om zo een win-win situatie te creëren.
- Draagvlak: betrek de lokale gemeenschap bij de plannen.
- Technisch beredeneerd worden hernieuwbare energiebronnen zo dicht mogelijk bij de gebruikers gerealiseerd. Om die reden is het logisch om in de stadsranden te zoeken naar ruimte voor (kleinschalige) zonnevelden. Dit is mogelijk door een parkstructuur in de stadsrand te ontwikkelen met bloemen- en speelweides, historische laanbeplanting en nieuwe bosjes. Hierbij is het belang dat de zonneparken geen aangesloten band rondom de start vormen. Referentie: Solarpark De Kwekerij in Hengelo, een energiepark in de stadsrand van Hengelo.

Inspiratie

- Solarpark de Kwekerij, Hengelo

